

Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
MICHAL BOBEK
της 21ης Ιουνίου 2018¹

Υπόθεση C-337/17

Feniks Sp. z o.o.
κατά
Azteca Products & Services SL

[αίτηση του Sąd Okręgowy w Szczecinie
(περιφερειακού δικαστηρίου του Szczecin, Πολωνία) για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Προδικαστική παραπομπή – Χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης – Διεθνής δικαιοδοσία σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις – Ειδικές δικαιοδοσίες – Διαφορές εκ συμβάσεων – Actio pauliana»

I. Εισαγωγή

1. Κατά την πρώιμη περίοδο της ρωμαϊκής ιστορίας, κάθε αλλοδαπός ήταν εχθρός του κράτους. Δεν μπορούσε να απολαύει δικαιωμάτων ή της προστασίας του *ius civile*, που παρέχονταν αποκλειστικά στους Ρωμαίους πολίτες². Αργότερα, συγκεκριμένα κατά την αυτοκρατορική περίοδο, άρχισε να επιτρέπεται, μέχρι ορισμένου βαθμού, ο νομικός πλουραλισμός, ιδίως στις διαρκώς επεκτεινόμενες επαρχίες της αυτοκρατορίας. Επιπλέον, η εφαρμογή του *ius civile* σε μη πολίτες κατέστη βαθμιαία δυνατή μέσω διαφόρων νομικών θεσμών, όπως μέσω της «κατά πλάσμα ιθαγένειας»³, η οποία περιεγράφη από τον Γάιο ως εξής: «[...] ισχύει κατά πλάσμα ρωμαϊκή ιθαγένεια για τους αλλοδαπούς που ασκούν αγωγή ή αμύνονται κατά αγωγής που προβλέπεται από τη νομοθεσία μας, εφόσον είναι δίκαιο να ασκείται η εν λόγω αγωγή από αλλοδαπούς ή κατά αλλοδαπών [...]»⁴.

2. Σε κάθε περίπτωση, οι αγωγές αυτές εκδικάζονταν από τα θεσμικά όργανα της ευρέως νοούμενης ρωμαϊκής αυτοκρατορίας ή στο πλαίσιο αυτών. Από απόψεως πολιτικής, δεν υπήρχαν εντός της αυτοκρατορίας κυρίαρχα κράτη μεταξύ των οποίων θα μπορούσε να προκύψει σύγκρουση δικαιών με τη σύγχρονη έννοια (ήτοι μεταξύ ισότιμα κυρίαρχων έννομων τάξεων). Επομένως, όταν περίπου μεταξύ του 150 και του 125 π.Χ. ένας πραιτορας ονόματι Paulus πρώτος, κατά τα φαινόμενα,

1 Γλώσσα του πρωτοτύπου: η αγγλική.

2 Βλ., επί παραδείγματι, Rattigan, W.H., *De Iure Personarum or A Treatise on the Roman Law of Persons*, Wildy & Sons, Λονδίνο, 1873, σ. 126 έως 130, ή Rein, W., *Das Römische Privatrecht und der Civilprozess bis in das erste Jahrhundert der Kaiserherrschaft*, K.F. Koehler, Λειψία, 1836, σ. 47 και 48 και σ. 106.

3 Βλ., επί παραδείγματι, Sullivan, W.P., «Consent in Roman Choice of Law», *Critical Analysis of Law*, τεύχος 3, No 1, 2016, σ. 165 έως 166, ή Aldo, C., «Legal Pluralism in Practice», du Plessis, P.J., Aldo, C., και Tuori, K. (επιμ.), *The Oxford Handbook of Roman Law and Society*, Oxford University Press, Οξφόρδη, 2016, σ. 286 και 287.

4 Γάιος, *Institutiones*, Βιβλίο 4:37: «Item civitas romana peregrino fingitur, si eo nomine agat aut cum eo agatur quo nomine nostris legibus actio constituta est, si modo iustum sit eam actionem etiam ad peregrinum extendi [...]». *The Institutes of Gaius*, εισαγωγή-μετάφραση Gordon, W. M. and Robinson, O. F., Duckworth, London, 1988, p. 431.

επέτρεψε την άσκηση αγωγής με την οποία παρεχόταν στον δανειστή η δυνατότητα να προσβάλει τις πράξεις που διενήργησε καταδολιευτικώς ο οφειλέτης προς βλάβη του εν λόγω δανειστή, μιας αγωγής η οποία αργότερα έγινε γνωστή ως *actio pauliana* [αγωγή διαρρήξεως καταδολιευτικών δικαιπραξιών ή παυλιανή αγωγή]⁵, απλώς δεν ετίθετο ζήτημα διεθνούς δικαιοδοσίας επί της εν λόγω αγωγής.

3. Εν έτει 2018 μ.Χ. η κατάσταση διαφέρει. Οι πολωνικές εταιρίες Feniks Sp. z o.o., με έδρα το Szczecin (στο εξής: Feniks), και COLISEUM 2101 Sp. z o.o., επίσης με έδρα το Szczecin (στο εξής: COLISEUM), συνήψαν συμβατική σχέση με αντικείμενο ένα αναπτυξιακό έργο στην Πολωνία. Η COLISEUM συνήψε περαιτέρω συμβάσεις με υπεργολάβους, τους οποίους όμως δεν μπόρεσε να πληρώσει. Οι εν λόγω υπεργολάβοι πληρώθηκαν τελικώς από τη Feniks. Ως εκ τούτου, η COLISEUM κατέστη οφειλέτρια της Feniks.

4. Εν συνεχεία, η COLISEUM πώλησε ένα γεωτεμάχιο, ευρισκόμενο στην Πολωνία, στην Azteca Products & Services SL, με έδρα την Alcora της Ισπανίας (στο εξής: Azteca). Το τίμημα της πώλησεως συμψηφίστηκε με υφιστάμενη οφειλή της COLISEUM προς την Azteca.

5. Η Feniks κινήθηκε δικαστικώς κατά της Azteca, δυνάμει των διατάξεων του πολωνικού αστικού κώδικα που ρυθμίζουν τον θεσμό που είναι γνωστός ως *actio pauliana*, ζητώντας να αναγνωριστεί υπέρ της η ακυρότητα της πώλησεως του ακινήτου. Η εν λόγω αγωγή ασκήθηκε ενώπιον του Sąd Okręgowy w Szczecinie (περιφερειακού δικαστηρίου του Szczecin), που είναι το αιτούν δικαστήριο. Το δικαστήριο αυτό αμφιβάλλει ως προς το αν τα πολωνικά δικαστήρια έχουν διεθνή δικαιοδοσία. Κατά την άποψή του, διεθνής δικαιοδοσία μπορεί να θεμελιωθεί μόνο αν η επίμαχη αξίωση μπορεί να θεωρηθεί ότι απορρέει «εκ συμβάσεως» κατά την έννοια του κανονισμού 1215/2012⁶. Εάν δεν συντρέχει τέτοια περίπτωση, η διεθνής δικαιοδοσία θα προσδιοριστεί με βάση τον γενικό κανόνα περί διεθνούς δικαιοδοσίας των δικαστηρίων του κράτους μέλους της κατοικίας του εναγομένου, ήτοι εν προκειμένω των δικαστηρίων της Ισπανίας, όπου έχει την έδρα της η Azteca.

II. Το νομικό πλαίσιο

A. Το δίκαιο της Ένωσης

6. Δεδομένου ότι η κύρια δίκη άρχισε στις 11 Ιουλίου 2016, έχει εφαρμογή *ratione temporis* ο κανονισμός (ΕΕ) 1215/2012⁷.

7. Οι αιτιολογικές σκέψεις 15 και 16 του κανονισμού 1215/2012 έχουν ως εξής:

«(15) Οι κανόνες περί διεθνούς δικαιοδοσίας θα πρέπει να παρουσιάζουν υψηλό βαθμό προβλεψιμότητας και να βασίζονται στην αρχή της γενικής δωσιδικίας της κατοικίας του εναγομένου. Η δωσιδικία αυτή θα πρέπει να ισχύει πάντοτε, εκτός από μερικές συγκεκριμένες περιπτώσεις όπου το επίδικο αντικείμενο ή η αυτονομία των διαδίκων δικαιολογεί άλλο συνδεδετικό στοιχείο. [...]

(16) Η δωσιδικία της κατοικίας του εναγομένου πρέπει να συμπληρωθεί από εναλλακτικές δωσιδικίες που θα ισχύουν λόγω του στενού συνδέσμου μεταξύ του δικαστηρίου και της διαφοράς ή για την ορθή απονομή της δικαιοσύνης.»

5 Όπως εκτέθηκε παραστατικά από τον γενικό εισαγγελέα D. Ruiz-Jarabo Colomer στην υπόθεση Deko Marty Belgium (C-339/07, EU:C:2008:575, σημεία 24 έως 26.)

6 Κανονισμός (ΕΕ) 1215/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2012 (ΕΕ 2012, L 351, σ. 1).

7 Άρθρο 66, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΕ) 1215/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2012 (ΕΕ 2012, L 351, σ. 1).

8. Κατά το άρθρο 1, παράγραφος 2, στοιχείο β', του κανονισμού 1215/2012, εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής του εν λόγω κανονισμού «οι πτωχεύσεις, οι διαδικασίες λύσης και εκκαθάρισης αφερέγγυων επιχειρήσεων ή άλλων νομικών προσώπων, οι δικαστικοί συμβιβασμοί, οι πτωχευτικοί συμβιβασμοί και άλλες ανάλογες διαδικασίες».

9. Το άρθρο 4, παράγραφος 1, του κανονισμού 1215/2012 ορίζει ότι «[μ]ε την επιφύλαξη των διατάξεων του παρόντος κανονισμού, τα πρόσωπα που έχουν την κατοικία τους στο έδαφος κράτους μέλους ενάγονται ενώπιον των δικαστηρίων αυτού του κράτους μέλους, ανεξάρτητα από την ιθαγένειά τους».

10. Το άρθρο 5, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού ορίζει ότι «[τ]α πρόσωπα που έχουν την κατοικία τους σε κράτος μέλος μπορούν να εναχθούν ενώπιον των δικαστηρίων άλλου κράτους μέλους μόνο σύμφωνα με τους κανόνες που περιλαμβάνονται στα τμήματα 2 έως 7 του παρόντος κεφαλαίου».

11. Το άρθρο 7, το οποίο περιλαμβάνεται στο τμήμα 2 του κεφαλαίου II του ίδιου κανονισμού, ορίζει ότι «[π]ρόσωπο που έχει την κατοικία του σε κράτος μέλος μπορεί να εναχθεί σε άλλο κράτος μέλος:

1. α) ως προς διαφορές εκ συμβάσεως, ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου όπου εκπληρώθηκε ή οφείλει να εκπληρωθεί η παροχή;
- β) για τους σκοπούς της εφαρμογής της παρούσας διάταξης, και εφόσον δεν συμφωνήθηκε διαφορετικά, ο τόπος εκπλήρωσης της επίδικης παροχής είναι:
 - εφόσον πρόκειται για πώληση εμπορευμάτων, ο τόπος του κράτους μέλους όπου, δυνάμει της σύμβασης, έγινε ή έπρεπε να γίνει η παράδοση των εμπορευμάτων,
 - εφόσον πρόκειται για παροχή υπηρεσιών, ο τόπος του κράτους μέλους όπου, δυνάμει της σύμβασης, έγινε ή έπρεπε να γίνει η παροχή των υπηρεσιών;
- γ) το στοιχείο α) εφαρμόζεται, εφόσον δεν εφαρμόζεται το στοιχείο β)».

B. Το εθνικό δίκαιο

12. Τα άρθρα 527 επ. του *ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 – Kodeks cywilny* (νόμου της 23ης Απριλίου 1964 για τη θέσπιση του αστικού κώδικα, *Dziennik Ustaw* του 2017, σημείο 459) (στο εξής: αστικός κώδικας) ρυθμίζουν τον θεσμό που καλείται *actio pauliana* στο πολωνικό δίκαιο. Το άρθρο 527 έχει ως εξής:

«1. Σε περίπτωση που τρίτος αποκόμισε περιουσιακό όφελος από επιζήμια για τους δανειστές δικαιοπραξία του οφειλέτη, κάθε δανειστής δύναται να ζητήσει να αναγνωριστεί υπέρ αυτού η ακυρότητα της δικαιοπραξίας αυτής, εφόσον ο οφειλέτης ενήργησε εν γνώσει της προκλήσεως βλάβης στον δανειστή και ο τρίτος το γνώριζε ή θα μπορούσε να το πληροφορηθεί επιδεικνύοντας τη δέουσα επιμέλεια.

2. Επιζήμια για τους δανειστές είναι η δικαιοπραξία του οφειλέτη που προκάλεσε την περιέλευση του οφειλέτη σε κατάσταση αφερεγγυότητας ή που επέτεινε την κατάσταση αυτή σε σχέση με τον χρόνο πριν από την κατάρτιση της δικαιοπραξίας.

3. Σε περίπτωση που άτομο στενά συνδεδεμένο με τον οφειλέτη αποκόμισε περιουσιακό όφελος από επιζήμια για τους δανειστές δικαιοπραξία του οφειλέτη, τεκμαίρεται ότι το άτομο αυτό γνώριζε ότι ο οφειλέτης ενήργησε εν γνώσει της προκλήσεως βλάβης στους δανειστές.

4. Σε περίπτωση που επιχειρηματίας ο οποίος έχει διαρκείς συναλλακτικές σχέσεις με τον οφειλέτη αποκόμισε περιουσιακό όφελος από επιζήμια για τους δανειστές δικαιοπραξία του οφειλέτη, τεκμαίρεται ότι ο επιχειρηματίας αυτός γνώριζε ότι ο οφειλέτης ενήργησε εν γνώσει της προκλήσεως βλάβης στους δανειστές.»

13. Κατά το άρθρο 530 του αστικού κώδικα, «[ο]ι διατάξεις των προηγούμενων άρθρων εφαρμόζονται αναλόγως στις περιπτώσεις που ο οφειλέτης ενήργησε με πρόθεση να βλάψει τους μελλοντικούς δανειστές. Ωστόσο, στις περιπτώσεις που τρίτος αποκόμισε περιουσιακό όφελος εξ επαχθούς αιτίας, ο δανειστής δύναται να ζητήσει να αναγνωρισθεί η ακυρότητα της δικαιοπραξίας μόνον εφόσον ο τρίτος γνώριζε την πρόθεση του οφειλέτη.»

14. Το άρθρο 531 του αστικού κώδικα έχει ως εξής:

«1. Η αναγνώριση της ακυρότητας επιζήμιας για τους δανειστές δικαιοπραξίας του οφειλέτη πραγματοποιείται κατόπιν ασκήσεως αγωγής ή προβολής σχετικής ενστάσεως κατά του τρίτου ο οποίος αποκόμισε περιουσιακό όφελος από τη δικαιοπραξία αυτή.

2. Σε περίπτωση που ο τρίτος διέθεσε το αποκομισθέν όφελος, ο δανειστής δύναται να εναγάγει απευθείας τον εκδοχέα της διαθέσεως, εφόσον εκείνος γνώριζε τις περιστάσεις που δικαιολογούν την αναγνώριση της ακυρότητας της δικαιοπραξίας που καταρτίστηκε από τον οφειλέτη ή εφόσον η διάθεση πραγματοποιήθηκε από χαριστική αιτία.»

15. Το άρθρο 533 του αστικού κώδικα ορίζει ότι «[τ]ρίτος που αποκόμισε περιουσιακό όφελος από επιζήμια για τους δανειστές δικαιοπραξία του οφειλέτη δύναται να απαλλαγεί από την υποχρέωσή του να ικανοποιήσει το αίτημα του δανειστή περί αναγνώρισεως της ακυρότητας της δικαιοπραξίας, εφόσον ικανοποιήσει τον δανειστή αυτόν ή εφόσον του γνωστοποιήσει περιουσιακά στοιχεία του οφειλέτη που επαρκούν για την ικανοποίησή του».

III. Τα πραγματικά περιστατικά, η κύρια δίκη και τα προδικαστικά ερωτήματα

16. Η εταιρία COLISEUM 2101 Sp. z o.o. έχει έδρα το Szczecin (Στετίνο) (Πολωνία). Συνήψε σύμβαση, με την ιδιότητα του εργολάβου, με την εταιρία Feniks Sp. z o.o., με έδρα επίσης το Szczecin, ως επενδύτρια (στο εξής: ενάγουσα). Η σύμβαση είχε ως αντικείμενο την εκτέλεση εργασιών στο Gdańsk (Πολωνία). Η COLISEUM συνήψε μεγάλο αριθμό συμβάσεων με υπεργολάβους, αλλά εν συνεχεία δεν εκπλήρωσε τις υποχρεώσεις της έναντι όλων αυτών.

17. Κατ' εφαρμογή των κανόνων του πολωνικού δικαίου για την εις ολόκληρον ευθύνη, η Feniks εξόφλησε, στο πλαίσιο συμφωνιών υπό αίρεση και συμβάσεων αναδοχής χρέους, τα 757 828,10 πολωνικά ζλότι (PLN) που όφειλε η COLISEUM στους υπεργολάβους. Κατόπιν τούτου, η Feniks κατέστη δανείστρια της COLISEUM για συνολικό ποσό ύψους 1 396 495,48 PLN.

18. Δυνάμει συμβάσεως που συνήφθη στις 30 Ιανουαρίου 2012 στο Szczecin, η COLISEUM πώλησε ένα ακίνητο, ευρισκόμενο στο Szczecin, στην Azteca Products & Services SL, με έδρα την Alcora (Ισπανία) (στο εξής: εναγομένη).

19. Ως εκ τούτου, η εναγομένη κατέστη οφειλέτρια της COLISEUM για ποσό ύψους 6 079 275 PLN. Ταυτοχρόνως, η COLISEUM ήταν οφειλέτρια της εναγομένης, δυνάμει συμβάσεων δανείου, για ποσό ύψους 4 987 861,30 PLN. Με άλλη σύμβαση που συνήφθη στις 31 Ιανουαρίου 2012 στο Szczecin, η εναγομένη και η COLISEUM συμφώνησαν να συμψηφίσουν τις μεταξύ τους αμοιβαίες απαιτήσεις. Κατόπιν τούτου, η εναγομένη όφειλε να καταβάλει στην COLISEUM το ποσό των 1 091 413,70 PLN.

20. Η ενάγουσα θεώρησε ότι η COLISEUM είχε περιέλθει σε κατάσταση αφερεγγυότητας, ότι η εν λόγω κατάσταση αφερεγγυότητας επιτάχθηκε από τη σύμβαση πωλήσεως και ότι, όταν τη συνήψε η COLISEUM, τελούσε εν γνώσει της προκλήσεως βλάβης στους νυν και στους μελλοντικούς δανειστές.

21. Ως εκ τούτου, η ενάγουσα άσκησε, στις 11 Ιουλίου 2016, αγωγή κατά της εναγομένης ενώπιον του Sąd Okręgowy w Szczecinie (περιφερειακού δικαστηρίου του Szczecin), ζητώντας να αναγνωριστεί υπέρ της η ακυρότητα της συμβάσεως πωλήσεως.

22. Η ενάγουσα στήριξε τον ισχυρισμό της περί διεθνούς δικαιοδοσίας του εν λόγω δικαστηρίου στο άρθρο 7, σημείο 1, στοιχείο α', του κανονισμού 1215/2012. Υποστήριξε ότι ο όρος «sprawy dotyczące umowy» («διαφορές εκ συμβάσεως») έχει την έννοια ότι αφορά τις περιπτώσεις κατά τις οποίες η σύμβαση αποτελεί την αιτία της ασκήσεως αγωγής που αποβλέπει στην ικανοποίηση αξιώσεως που συνδέεται άμεσα με τη σύμβαση αυτή. Τέτοια είναι η περίπτωση της *actio pauliana* η οποία ασκήθηκε κατά της εναγομένης.

23. Η εναγομένη ισχυρίστηκε ότι τα δικαστήρια της Πολωνίας δεν έχουν διεθνή δικαιοδοσία και ζήτησε από το επιληφθέν δικαστήριο να απορρίψει την αγωγή. Κατά την άποψή της, η αναγνώριση της ακυρότητας δικαιοπραξίας δεν συνιστά «διαφορά εκ συμβάσεως» κατά την έννοια του άρθρου 7, σημείο 1, του κανονισμού 1215/2012. Επίσης, υποστήριξε ότι η επίμαχη αξίωση δεν εμπίπτει σε κάποια από τις βάσεις ειδικής ή αποκλειστικής διεθνούς δικαιοδοσίας που προβλέπονται στον κανονισμό 1215/2012. Καθότι η εναγομένη έχει την έδρα της στην Ισπανία, η αγωγή πρέπει, κατά την άποψή της, να ασκηθεί σε εκείνο το κράτος μέλος, σύμφωνα με τον γενικό κανόνα του άρθρου 4 του κανονισμού 1215/2012.

24. Υπό τις ανωτέρω περιστάσεις, το Sąd Okręgowy w Szczecinie (περιφερειακό δικαστήριο του Szczecin) αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα ερωτήματα:

«α) Εμπίπτει στην έννοια των “διαφορ[ών] εκ συμβάσεως” κατ’ άρθρον 7, σημείο 1, στοιχείο α', του κανονισμού (ΕΕ) 1215/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2012, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, η περίπτωση στην οποία ασκείται αγωγή κατά αγοραστή εγκατεστημένου σε κράτος μέλος με αίτημα να αναγνωριστεί η ακυρότητα συμβάσεως πωλήσεως ακινήτου ευρισκόμενου σε άλλο κράτος μέλος λόγω βλάβης των δανειστών του πωλητή, η δε σύμβαση συνάπτεται και εκτελείται εξ ολοκλήρου στο άλλο αυτό κράτος μέλος;

β) Πρέπει στο ανωτέρω ερώτημα να δοθεί απάντηση κατ’ εφαρμογήν της θεωρίας περί “*acte éclairé*”, ήτοι να θεωρηθεί ότι πρόκειται περί ζητήματος το οποίο έχει αποτελέσει αντικείμενο επαρκούς ερμηνείας, λαμβανομένης υπόψη της αποφάσεως του Δικαστηρίου της 17ης Ιουνίου 1992, *Handte* (C-26/91, EU:C:1992:268), καίτοι η εν λόγω απόφαση αφορούσε την ευθύνη παραγωγού για ελαττώματα του προϊόντος σε μια περίπτωση όπου ο παραγωγός δεν μπορούσε να προβλέψει σε ποιον θα μεταπωληθεί το προϊόν και ποιος θα μπορεί, ως εκ τούτου, να προβάλει απαιτήσεις εναντίον του, ενώ προϋπόθεση για το βάσιμο της υπό κρίση αγωγής κατά του πωλητή, με αίτημα “να αναγνωριστεί η ακυρότητα συμβάσεως πωλήσεως ακινήτου” λόγω βλάβης των δανειστών του πωλητή, αποτελεί η γνώση του αγοραστή περί του γεγονότος ότι η δικαιοπραξία (ήτοι η σύμβαση πωλήσεως) καταρτίστηκε προς βλάβη των δανειστών, πράγμα που σημαίνει ότι ο αγοραστής θα πρέπει να αναμένει ότι θα ασκηθεί εναντίον του τέτοια αγωγή από προσωπικό δανειστή του οφειλέτη;»

25. Γραπτές παρατηρήσεις κατέθεσαν η ενάγουσα, η εναγομένη, η Πολωνική Κυβέρνηση, η Κυβέρνηση της Ελβετικής Συνομοσπονδίας και η Επιτροπή. Η ενάγουσα, η εναγομένη, η Πολωνική Κυβέρνηση και η Επιτροπή ανέπτυξαν επίσης προφορικές τις απόψεις τους κατά την επ’ ακροατηρίου συζήτηση που διεξήχθη στις 11 Απριλίου 2018.

IV. Εκτίμηση

26. Το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν μπορεί να θεωρηθεί ότι με την άσκηση της *actio pauliana*, όπως αυτή ρυθμίζεται στον πολωνικό αστικό κώδικα, εισάγεται «διαφορά εκ συμβάσεως» κατά την έννοια του άρθρου 7, σημείο 1, του κανονισμού 1215/2015. Ζητεί επίσης να διευκρινιστεί αν η απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση *Handte*⁸ εφαρμόζεται στην υπό εξέταση περίπτωση.

27. Θα εξετάσω αμφότερα τα ανωτέρω ζητήματα από κοινού. Πρώτον, θα περιγράψω την προέλευση της *actio pauliana* και τις διαφορετικές μορφές που αυτή μπορεί να προσλάβει (Α). Δεύτερον, θα εξετάσω τους κανόνες της Ένωσης περί διεθνούς δικαιοδοσίας, οι οποίοι διέπουν την *actio pauliana*, και θα εξηγήσω γιατί δεν μπορεί να θεωρηθεί, στο συγκεκριμένο πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται η υπό κρίση υπόθεση, ότι με την *actio pauliana* εισάγεται «διαφορά εκ συμβάσεως» (Β). Τέλος, θα εξετάσω το ίδιο ζήτημα σε γενικό επίπεδο: κατόπιν διαφόρων αποφάσεων του Δικαστηρίου με τις οποίες ορίστηκε τι δεν είναι η *actio pauliana*, έχει έρθει ίσως το πλήρωμα του χρόνου να εξεταστεί το ζήτημα τι είναι στην πραγματικότητα μια *actio pauliana* όπως αυτή της κύριας δίκης, και ποια είναι η δέουσα δικονομική αντιμετώπισή της (Γ).

A. Η προέλευση και οι πολλές εκφάνσεις της actio pauliana

28. Η *actio pauliana* έχει τις ρίζες της στο ρωμαϊκό δίκαιο (1). Στην εποχή μας, καίτοι διατηρούνται ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά που ανάγονται στην καταγωγή αυτή, στην πραγματικότητα υπάρχουν πολλές διαφορετικές εθνικές μορφές της *actio pauliana* ανά τα κράτη μέλη (2).

1. Ρωμαϊκό δίκαιο

29. Όπως εξέθεσε ο γενικός εισαγγελέας D. Ruiz-Jarabo Colomer, η *actio pauliana* εξελίχθηκε, ήδη κατά τη ρωμαϊκή εποχή, από «ένα από τα μέσα εκτελέσεως» το οποίο «παρείχε στον πιστωτή το δικαίωμα να πωλήσει σκλάβο τον οφειλέτη» σε μια διαδικασία «κατά την οποία ο πιστωτής έχει τη δυνατότητα να ακυρώνει πράξεις που διενήργησε ο οφειλέτης δολίως και προς ζημία του» ασκώντας αγωγή «κατά του τρίτου αγοραστή του επίμαχου αγαθού»⁹.

30. Κατά την κλασική περίοδο, φαίνεται ότι υπήρχαν δύο ξεχωριστά ένδικα βοηθήματα για την αντιμετώπιση της καταδολιευτικής μεταβίβασεως περιουσιακών στοιχείων: η *restitutio in integrum ob fraudem* και το *interdictum fraudatorium*¹⁰.

31. Πρώτον, η *restitutio in integrum ob fraudem* παρείχε στον σύνδικο πτωχεύσεως (*curator bonorum*) τη δυνατότητα να ζητήσει από τον αρμόδιο δικαστή να διατάξει την επανένταξη των καταδολιευτικών μεταβιβασθέντων περιουσιακών στοιχείων στην περιουσία του οφειλέτη. Το εν λόγω ένδικο βοήθημα ασκούσαν συνήθως μετά την έναρξη της διαδικασίας αφερεγγυότητας, αλλά πριν από την αναγκαστική εκτέλεση κατά των περιουσιακών στοιχείων. Καθιστούσε δυνατό τον συνυπολογισμό των καταδολιευτικώς μεταβιβασθέντων περιουσιακών στοιχείων στο πλαίσιο της αναγκαστικής εκτελέσεως κατά της περιουσίας του οφειλέτη.

⁸ Απόφαση της 17ης Ιουνίου 1992, *Handte* (C-26/91, EU:C:1992:268).

⁹ Προτάσεις του γενικού εισαγγελέα D. Ruiz-Jarabo Colomer στην υπόθεση *Deko Marty Belgium* (C-339/07, EU:C:2008:575, σημεία 24 έως 26).

¹⁰ Για περιγραφή των εν λόγω δύο ένδικων βοηθημάτων, βλ., επί παραδείγματι, Talamanca, M., *Istituzioni di Diritto Romano*, Dott. A., Giuffrè Editore, Μιλάνο, 1990, σ. 659· Kaser, M., *Das römische Privatrecht, Erster Abschnitt, Das altrömische, das vorklassische und das klassische Recht*, 2η έκδοση, C.H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, Μόναχο, 1971, σ. 252· Marrone, M., *Lineamenti di Diritto Privato Romano*, G. Giappichelli Editore, Τορίνο, 2001, σ. 299· Guarino, A., *Diritto Privato Romano*, Editore Jovene Napoli, Νάπολη, 2001, σ. 1020· Impallomeni, G., «Azione Revocatoria (Diritto Romano)», *Novissimo Digesto Italiano*, τεύχος II, 1957, Unione Tipografico – Editrice Torinese, Τορίνο, σ. 147· Fernández Barreiro, A. και Paricio Serrano, J., *Fundamentos de Derecho Privado Romano*, 9η έκδοση, Marcial Pons, Ediciones Jurídicas y Sociales, Μαδρίτη, 2016, σ. 105.

32. Δεύτερον, το *interdictum fraudatorium* ήταν ένδικο βοήθημα που μπορούσε να το ασκήσει συγκεκριμένος δανειστής. Ο θιγόμενος δανειστής μπορούσε να ζητήσει από τον δικαστή να εκδώσει διάταξη (*interdictum*) περί επανεντάξεως των καταδολιευτικώς μεταβιβασθέντων περιουσιακών στοιχείων στην περιουσία του οφειλέτη, προκειμένου ο θιγόμενος δανειστής να μπορεί να ζητήσει την αποκατάσταση της ζημίας που προκλήθηκε από τη μεταβίβαση αυτή.

33. Η ιουστινιάνεια κωδικοποίηση φαίνεται ότι συγχώνευσε τα δύο ανωτέρω ένδικα βοηθήματα σε μία αγωγή ονόματι *Pauliana*¹¹. Παρουσιάζει ενδιαφέρον (και ορισμένη ίσως συνάφεια με τη σημερινή εποχή) ότι επικράτησε προφανώς η αντίληψη ότι η φύση της εν λόγω αγωγής είναι αρκούντως παρόμοια, ανεξαρτήτως του αν ασκείται στο πλαίσιο της διαδικασίας αφερεγγυότητας ή από έναν επιμέρους δανειστή, ούτως ώστε να δικαιολογείται η σύμπτυξη των δύο προγενέστερα διακριτών ένδικων βοηθημάτων σε ένα.

34. Εν πάση περιπτώσει, φαίνεται ότι ομοφώνως γίνονται δεκτά τρία καθοριστικά στοιχεία της εν λόγω αγωγής¹²: πρώτον, η προκληθείσα βλάβη (αντικειμενικής φύσεως) που υπήρχε κατά τον χρόνο ασκήσεως της αγωγής (*eventus damni*)· δεύτερον, η πρόθεση του οφειλέτη να βλάψει τους δανειστές του (*consilium fraudis*), ήτοι η βούληση του οφειλέτη να προκαλέσει *eventus damni*· και τρίτον, η κακή πίστη του τρίτου (*scientia fraudis*), ήτοι η γνώση του τρίτου ότι η καταδολιευτική πράξη διενεργήθηκε με *consilium fraudis* του οφειλέτη.

2. Τρέχουσες εθνικές μορφές

35. Τη σημερινή εποχή, ο όρος *actio pauliana* χρησιμοποιείται, γενικά, για να αποδώσει ένα συγκεκριμένο είδος ένδικου βοηθήματος το οποίο παρέχει στον δανειστή τη δυνατότητα να ζητήσει να ακυρωθεί έναντι του ίδιου μια δικαιοπραξία, εφόσον αυτή διενεργήθηκε από τον οφειλέτη με σκοπό να μειώσει τα περιουσιακά του στοιχεία, μεταβιβάζοντάς τα σε κάποιον τρίτο. Κατά κανόνα, ο δανειστής ασκεί την αγωγή απευθείας κατά του τρίτου. Η έννοια της *actio pauliana* περιγράφεται ως «μια σειρά τεχνικών παροχής προστασίας στους δανειστές, στις περιπτώσεις που ο οφειλέτης μειώνει τα δεκτικά κατασχέςως περιουσιακά στοιχεία του, προκειμένου να αποφύγει την εξόφληση των οφειλών του»¹³.

36. Ωστόσο, από μια προσεκτικότερη εξέταση προκύπτει ότι τα κοινά στοιχεία υποσκελίζονται από τις πολλές διαφορές. Ίσως όχι όσον αφορά τη μορφή, αλλά οπωσδήποτε όσον αφορά τον τρόπο εφαρμογής του εν λόγω θεσμού. Για να το θέσω μεταφορικώς, διάφορα (γενικά) θέματα και μοτίβα παραμένουν, όπως στην κινηματογραφική ταινία *Cloud Atlas*¹⁴, τα ίδια καθ' όλη τη διάρκεια της

11 Βλ., επί παραδείγματι, Marrone, M., *Lineamenti di Diritto Privato Romano*, G. Giappichelli Editore, Τορίνο, 2001, σ. 300· Guarino, A., *Diritto Privato Romano*, Editore Jovene Napoli, Νάπολη, 2001, σ. 1020· Kaser, M., *Das römische Privatrecht, Zweiter Abschnitt, Die nachklassischen Entwicklungen*, 2η έκδοση, C.H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, Μόναχο, 1975, σ. 94 και 95· Kaser, M., Knütel, R., Lohsse, S., *Römisches Privatrecht – Ein Studienbuch*, 21η έκδοση, C.H. Beck, Μόναχο 2017, σημείο 9.12· Fernández Barreiro, A. και Paricio Serrano, J., *Fundamentos de Derecho Privado Romano*, 9η έκδοση, Marcial Pons, Ediciones Jurídicas y Sociales, Μαδρίτη, 2016, σ. 106.

12 Βλ., επί παραδείγματι, Marrone, M., *Lineamenti di Diritto Privato Romano*, G. Giappichelli Editore, Τορίνο, 2001, σ. 299· Guarino, A., *Diritto Privato Romano*, Editore Jovene Napoli, Νάπολη, 2001, σ. 1021· Talamanca, M., *Istituzioni di Diritto Romano*, Dott. A. Giuffrè Editore, Μιλάνο, 1990, σ. 659· Impallomeni, G., «Azione Revocatoria (Diritto Romano)», *Novissimo Digesto Italiano*, τεύχος II, 1957, Unione Tipografica – Editrice Torinese, Τορίνο, σ. 148· Fernández Barreiro, A. και Paricio Serrano, J., *Fundamentos de Derecho Privado Romano*, 9η έκδοση, Marcial Pons, Ediciones Jurídicas y Sociales, Μαδρίτη, 2016, σ. 105· Carballo Piñeiro, L., «Acción Pauliana e integración Europea: una propuesta de ley aplicable», *Revista Española de Derecho Internacional*, τεύχος LXIV, 2012, σ. 48.

13 Βλ., επί παραδείγματι, Pretelli, L., «Cross-Border Credit Protection Against Fraudulent Transfers of Assets: Actio Pauliana in the Conflict of Laws», *Yearbook of Private International Law*, τεύχος 13, 2011, σ. 590. Για παρόμοια περιγραφή βλ. Linna, T., «Actio Pauliana – “Actio Europensis?” Some Cross-Border Insolvency Issues», *Journal of Private International Law*, τεύχος 10, 2014, σ. 69. Βλ. επίσης Virgós Soriano, M. και Garcimartín Alférez, F., *Derecho procesal civil internacional: litigación internacional*, 2η έκδοση, Thomson Civitas, Cizur Menor, 2007, σ. 704 και 705 ή Göranson, U., «Actio pauliana outside bankruptcy and the Brussels Convention», σε Sumampouw M. et al. (επιμ.), *Law and Reality: Essays on National and International Procedural Law in Honour of Cornelis Carel Albert Voskuil*, T.M.C. Asser Instituut, Χάγη, 1992, σ. 91.

14 *Cloud Atlas*, σκηνοθεσία: Tykwer T., Wachowski L. και Wachowski L., 2012.

ταινίας, ενώ οι (πραγματικοί) χρόνοι, τα (πραγματικά) πρόσωπα και οι (πραγματικές) τοποθεσίες, στις οποίες τα εν λόγω θέματα εκτυλίσσονται και επαναλαμβάνονται, μεταβάλλονται διαρκώς. Συγκριτικά, υπάρχουν επί του παρόντος δύο κοινά στοιχεία, αλλά και τουλάχιστον δύο σημαντικές αποκλίσεις μεταξύ των κρατών μελών.

37. Το πρώτο κοινό στοιχείο είναι η τριγωνική σχέση μεταξύ των τριών μερών, που προκύπτει από i) την ύπαρξη οφειλής μεταξύ ενός οφειλέτη και ενός δανειστή, ii) μια συναλλαγή μεταξύ του οφειλέτη και του τρίτου, και iii) την ύπαρξη «προθέσεως εξαπατήσεως» εκ μέρους του οφειλέτη –καθώς και τη γνώση του εκδοχέα περί του εν λόγω γεγονότος. Στην τριγωνική αυτή σχέση, η *actio pauliana* επιτελεί κατ' ουσίαν, σε όλα τα νομικά συστήματα, προστατευτική λειτουργία, ήτοι περιορίζει τις έννομες συνέπειες που έχει, έναντι του δανειστή, η διάθεση των περιουσιακών στοιχείων του οφειλέτη, στις περιπτώσεις που η διάθεση αυτή παρακωλύει τη δυνατότητα του δανειστή να επιτύχει την είσπραξη της οφειλής¹⁵.

38. Ένα δεύτερο σχετικά κοινό χαρακτηριστικό είναι η εσωτερική υποδιαίρεση της *actio pauliana*, αφενός, στη γενικότερη μορφή της στο πλαίσιο του αστικού δικαίου και, αφετέρου, στην ειδικότερη έκφρασή της στο πλαίσιο των διαδικασιών αφερεγγυότητας¹⁶. Η κύρια διαφορά μεταξύ των δύο αυτών κατηγοριών «έγκειται στις συνέπειές τους», καθόσον, στην περίπτωση του αστικού δικαίου, οι συνέπειες «περιορίζονται στους ενάγοντες δανειστές», ενώ, υπό το πρίσμα των κανόνων του δικαίου αφερεγγυότητας, επωφελείται το σύνολο των δανειστών τους οποίους αφορά η διαδικασία αφερεγγυότητας¹⁷.

39. Όσον αφορά δε τις διαφορές, πρώτον, σε επίπεδο εννοιολογικής ταξινομήσεως της *actio pauliana*, φαίνεται ότι επικρατεί διχογνωμία όσον αφορά το αν η *actio pauliana* συνιστά εμπράγματο δικαίωμα, που συναρτάται με τα καταδολιευτικώς μεταβιβαζόμενα περιουσιακά στοιχεία, ή ενοχικό δικαίωμα, που συναρτάται με τον συγκεκριμένο δανειστή. Κατά μία άποψη, η τελευταία προσέγγιση φαίνεται να είναι η επικρατέστερη, «ακόμη και αν γίνονται δεκτά ορισμένα εμπράγματα αποτελέσματα [της *actio pauliana*]»¹⁸.

40. Η διάκριση αυτή έχει στην πραγματικότητα πολύ βαθύτερες ρίζες. Συναρτάται με τη συστημική αντίληψη και ταξινόμηση της *actio pauliana* στο αντίστοιχο νομικό σύστημα. Ορισμένα εθνικά δίκαια προβλέπουν την αγωγή αυτή στο πλαίσιο των δικονομικών διατάξεων που διέπουν την αναγκαστική εκτέλεση κατά της περιουσίας. Άλλα νομικά συστήματα τη ρυθμίζουν με κανόνες ουσιαστικού δικαίου, όπως αυτούς που εφαρμόζονται στις συμβάσεις και στις υποχρεώσεις. Υπάρχουν επίσης νομικά συστήματα που προβλέπουν την αγωγή ως γενικό ένδικο βοήθημα το οποίο συναρτάται, από απόψεως συστηματικής διαρθρώσεως, με το ζήτημα του κύρους των δικαιοπρασιών. Η τελευταία αυτή εκδοχή φαίνεται να συντρέχει στην περίπτωση των κανόνων του πολωνικού δικαίου που μνημονεύονται στη διάταξη περί παραπομπής.

15 Virgós Soriano, M. και Garcimartín Alférez, F., *Derecho procesal civil internacional: litigación internacional*, 2η έκδοση, Thomson Civitas, Cizur Menor, 2007, σ. 704 και 705, σημείο 24.44.

16 Βλ., συναφώς, επί παραδείγματι, McCormack, G., Keay, A., Brown, S., *European Insolvency Law: Reform και Harmonization*, Edward Elgar Publishing Ltd, Cheltenham, 2017, σ. 159· Göranson, U., «Actio pauliana outside bankruptcy and the Brussels Convention», σε Sumampouw M. et al. (επιμ.), *Law and Reality: Essays on National and International Procedural Law in Honour of Cornelis Carel Arlbert Voskuil*, T.M.C. Asser Instituut, Χάγη, 1992, σ. 90· Linna, T., «Actio Pauliana – “Actio Europensis?” Some Cross-Border Insolvency Issues», *Journal of Private International Law*, τεύχος 10, 2014, σ. 69· Pretelli, I., «Cross-Border Credit Protection Against Fraudulent Transfers of Assets: Actio Pauliana in the Conflict of Laws», *Yearbook of Private International Law*, τεύχος 13, 2011, σ. 598 και 599.

17 Βλ. προτάσεις του γενικού εισαγγελέα D. Ruiz-Jarabo Colomer στην υπόθεση Deko Marty Belgium (C-339/07, EU:C:2008:575, σημείο 27 και περαιτέρω παρατιθέμενη νομική θεωρία).

18 Βλ., επί παραδείγματι, Göranson, U., «Actio pauliana outside bankruptcy and the Brussels Convention», σε Sumampouw M. et al. (επιμ.), *Law and Reality: Essays on National and International Procedural Law in Honour of Cornelis Carel Arlbert Voskuil*, T.M.C. Asser Instituut, Χάγη, 1992, σ. 92.

41. Δεύτερον και σημαντικότερον για την υπό κρίση υπόθεση, από μια συγκριτική μελέτη προκύπτουν περαιτέρω διαφορές όσον αφορά την ταξινόμηση της *actio pauliana* για τον σκοπό του προσδιορισμού της διεθνούς δικαιοδοσίας και της ευρέσεως του εφαρμοστέου επ' αυτής δικαίου¹⁹. Κατά την επιδίωξη εκπληρώσεως αμφοτέρων των σκοπών, το γεγονός ότι η *actio pauliana* αφορά μια τριγωνική σχέση μεταξύ του δανειστή, του οφειλέτη και ενός εκδοχέα γεννά δυσκολίες όσον αφορά την ταξινόμηση των έννομων σχέσεων που προκύπτουν στο πλαίσιο αυτό. Οι δυσκολίες αυτές απορρέουν από την ύπαρξη πλειάδας συνδεδειγμένων στοιχείων και διακυβευόμενων συμφερόντων, πράγμα που δυσχεραίνει το να θεωρηθεί «κάποιο από τα συμφέροντα αυτά ως επικρατέστερο και καθοριστικό»²⁰.

B. Η actio pauliana και οι κανόνες της Ένωσης περί διεθνούς δικαιοδοσίας

42. Σε επίπεδο διεθνούς δικαιοδοσίας, το κεντρικής σημασίας ζήτημα που πρέπει να τίθεται εξ αρχής είναι αν ορισμένη *actio pauliana* ασκείται στο πλαίσιο διαδικασίας αφερεγγυότητας ή εκτός του εν λόγω πλαισίου. Αναλόγως της απαντήσεως, εφαρμόζονται διαφορετικοί κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας και ιδιωτικού διεθνούς δικαίου.

43. Το Δικαστήριο διευκρίνισε, ως προς το ζήτημα αυτό, αρκετά παλαιότερα, ότι η *actio pauliana* που ασκείται στο πλαίσιο διαδικασίας *αφερεγγυότητας* δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1215/2012 (και των προΐσχυσασών νομικών πράξεων), επειδή το άρθρο 1, παράγραφος 2, στοιχείο β', αυτού εξαιρεί τις υποθέσεις αφερεγγυότητας²¹.

44. Οι ειδικοί κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας που εφαρμόζονται στο πλαίσιο των διαδικασιών αφερεγγυότητας περιλαμβάνονται στον κανονισμό 2015/848²². Το Δικαστήριο έχει παράσχει περαιτέρω υποδείξεις σχετικά με το ζήτημα πότε μια συγκεκριμένη αξίωση ακυρώσεως μιας δικαιοπραξίας εντάσσεται στο πλαίσιο διαδικασίας αφερεγγυότητας. Η άμεση εφαρμογή των εν λόγω υποδείξεων μπορεί να μην είναι πάντα δυνατή, δεδομένου ότι εξαρτάται σε σημαντικό βαθμό από το πραγματικό και το νομικό πλαίσιο της κάθε επιμέρους περιπτώσεως²³.

45. Στο πλαίσιο της υπό κρίση υποθέσεως, επισημαίνεται με τη διάταξη περί παραπομπής ότι η COLISEUM έχει περιέλθει σε κατάσταση αφερεγγυότητας. Ωστόσο, όπως προκύπτει, μια αίτηση που υποβλήθηκε για την κήρυξη της εν λόγω εταιρίας σε κατάσταση αφερεγγυότητας δεν ευδοκίμησε. Τούτο επιβεβαιώθηκε επίσης κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση. Συνάγεται, επομένως, ότι όταν η ενάγουσα άσκησε την αγωγή κατά της εναγομένης, δεν εκκρεμούσε διαδικασία αφερεγγυότητας κατά της COLISEUM. Ως εκ τούτου, οι κρίσιμοι κανόνες για τη θεμελίωση διεθνούς δικαιοδοσίας πρέπει να αντληθούν από τον κανονισμό 1215/2012.

19 Για συγκριτική επισκόπηση, βλ., επί παραδείγματι, Pretelli, L., «Cross-Border Credit Protection Against Fraudulent Transfers of Assets: Actio Pauliana in the Conflict of Laws», *Yearbook of Private International Law*, τεύχος 13, 2011, σ. 590.

20 Βλ., επί παραδείγματι, Göranson, U., «Actio pauliana outside bankruptcy and the Brussels Convention», σε Sumampouw M. et al. (επιμ.), *Law and Reality: Essays on National and International Procedural Law in Honour of Cornelis Carel Arlbert Voskuil*, T.M.C. Asser Instituut, Χάγη, 1992, σ. 93.

21 Βλ. απόφαση της 22ας Φεβρουαρίου 1979, Gourdain (133/78, EU:C:1979:49, σκέψεις 4 έως 6), όσον αφορά μια γενική επισήμανση σχετικά με τις διαδικασίες που αφορούν υποθέσεις αφερεγγυότητας. Για την εφαρμογή της εν λόγω γενικής επισήμανσεως στις διαδικασίες αφερεγγυότητας, βλ. απόφαση της 12ης Φεβρουαρίου 2009, Deko Marty Belgium (C-339/07, EU:C:2009:83).

22 Κανονισμός (ΕΕ) 2015/848 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Μαΐου 2015, περί των διαδικασιών αφερεγγυότητας (ΕΕ 2015, L 141, σ. 19). Ο εν λόγω κανονισμός κατήργησε τον κανονισμό (ΕΚ) 1346/2000 του Συμβουλίου, της 29ης Μαΐου 2000, περί των διαδικασιών αφερεγγυότητας (ΕΕ 2000, L 160, σ. 1).

23 Βλ., συναφώς, αποφάσεις της 12ης Φεβρουαρίου 2009, Deko Marty Belgium (C-339/07, EU:C:2009:83), της 10ης Σεπτεμβρίου 2009, German Graphics Graphische Maschinen (C-292/08, EU:C:2009:544), και της 19ης Απριλίου 2012, F-Tex (C-213/10, EU:C:2012:215). Βλ. επίσης την έκθεση των Virgos και Schmit για τη σύμβαση για τις διαδικασίες αφερεγγυότητας, της 3ης Μαΐου 1996, έγγραφο του Συμβουλίου αριθ. 6500/1/96 REV1 DRS 8 (CFC), σημείο 77, σε Moss, G., Fletcher, I.F. and Isaacs, S., *The EC regulation on Insolvency Proceedings. A Commentary and Annotated Guide*, 2η έκδοση, Oxford University Press, 2009, σ. 381 επ.

46. Ωστόσο, ούτε ο κανονισμός 1215/2012 ούτε οι προϊσχύσασες αυτού πράξεις περιέχουν κανόνες σχετικά με το ζήτημα ποια δικαστήρια έχουν δικαιοδοσία επί αξιώσεων όπως αυτής που προβλήθηκε με την επίμαχη *actio pauliana* στην κύρια δίκη. Παρομοίως, οι κανονισμοί Ρώμη I²⁴ και Ρώμη II²⁵, που αφορούν το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές και στις εξωσυμβατικές σχέσεις αντιστοίχως, σιωπούν επί του εν λόγω ζητήματος και, ως εκ τούτου, δεν μπορούν να λειτουργήσουν ως πηγή εμπνεύσεως ως προς το ποια είναι η δέουσα προσέγγιση όσον αφορά την *actio pauliana*²⁶.

47. Εντούτοις, το Δικαστήριο είχε ήδη την ευκαιρία να αποφανθεί επί διαφόρων βάσεων διεθνούς δικαιοδοσίας τις οποίες εξέτασε (και απέκλεισε) στο πλαίσιο αυτό (1). Το κύριο ζήτημα που τίθεται στην υπό κρίση υπόθεση είναι αν μια βάση διεθνούς δικαιοδοσίας που δεν έχει εξεταστεί ρητώς (ήτοι αυτή που αφορά τις «διαφορές εκ συμβάσεως») μπορεί να εφαρμοστεί σε μια περίπτωση όπως αυτήν της υπό κρίση υποθέσεως (2).

1. Ήδη αποκλεισθείσες βάσεις διεθνούς δικαιοδοσίας

48. Το Δικαστήριο έχει διευκρινίσει ότι μια *αγωγή* με χαρακτηριστικά παρόμοια προς εκείνα της επίμαχης αγωγής στην παρούσα διαδικασία²⁷ δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των βάσεων αποκλειστικής ή ειδικής διεθνούς δικαιοδοσίας επί εμπραγμάτων δικαιωμάτων που αφορούν ακίνητα²⁸, επί αναγκαστικής εκτελέσεως αποφάσεων²⁹, επί ασφαλιστικών μέτρων³⁰ και επί αδικοπραξιών³¹.

49. Με την απόφασή του στην υπόθεση Reichert I³², το Δικαστήριο απεφάνθη ότι η προβλεπόμενη στο γαλλικό αστικό δίκαιο *actio pauliana* δεν εμπίπτει στην αποκλειστική διεθνή δικαιοδοσία επί εμπραγμάτων δικαιωμάτων επί ακινήτων. Στην υπόθεση αυτή, το ζεύγος Reichert, που κατοικούσε στη Γερμανία, δώρισε στον υιό του ακίνητα ευρισκόμενα στη Γαλλία. Η δανειστριά τους, Dresden Bank, πρόσβαλε την εν λόγω μεταβίβαση ενώπιον γαλλικού δικαστηρίου.

50. Το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι δεν περιλαμβάνεται στην αποκλειστική διεθνή δικαιοδοσία επί εμπραγμάτων δικαιωμάτων «το σύνολο των αγωγών που αφορούν εμπράγματα δικαιώματα επί ακινήτου αλλά μόνον οι αγωγές [...] με τις οποίες επιδιώκεται ο καθορισμός της εκτάσεως, της υφής, της κυριότητας και της νομής ακινήτων ή της υπάρξεως άλλων εμπράγματων δικαιωμάτων επ' αυτών καθώς και η εξασφάλιση στους δικαιούχους της προστασίας των προνομίων που συνδέονται με τον τίτλο τους.» Έκρινε ότι τέτοια περίπτωση δεν συντρέχει όσον αφορά την επίμαχη αγωγή, η οποία «θεμελιώνεται στο ενοχικό δικαίωμα, προσωπικό δικαίωμα του δανειστή έναντι του οφειλέτη του, και έχει ως αντικείμενο την προστασία του δικαιώματος κατασχέσεως που μπορεί να έχει ο πρώτος επί

24 Κανονισμός (ΕΚ) 593/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Ιουνίου 2008, για το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενοχές (Ρώμη I) (ΕΕ 2008, L 177, σ. 6).

25 Κανονισμός (ΕΚ) 864/2007 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Ιουλίου 2007, για το εφαρμοστέο δίκαιο στις εξωσυμβατικές ενοχές (Ρώμη II) (ΕΕ 2007, L 199, σ. 40).

26 Υπάρχει πάντως ένα στοιχείο από το ιστορικό θεσπίσεως του κανονισμού Ρώμη II που υποδηλώνει ότι το ζήτημα είχε προβλεφθεί. Μια προταθείσα (αλλά όχι υιοθετηθείσα) μορφή του άρθρου 10 (που επιγραφόταν «*Actio Pauliana*») όριζε ότι «[ο]ι προϋποθέσεις και τα αποτελέσματα της εφαρμογής μιας υποχρέωσης, στις περιπτώσεις που δανειστής δύναται να προσβάλει το κύρος συμβάσεως που συνήφθη από τον οφειλέτη με κάποιον τρίτο διακυβεύοντας την ικανοποίηση του δανειστή [ικανοποίηση της απαιτήσεως], καθορίζονται από το δίκαιο που εφαρμόζεται επί της υποχρέωσης που υφίσταται μεταξύ του δανειστή και του οφειλέτη του». Βλ. έγγραφο της Γενικής Γραμματείας του Συμβουλίου προς την Επιτροπή Ζητημάτων Αστικού Δικαίου (Ρώμη II) (No. prev. doc.: 10231/99 JUSTCIV 112) 11982/99 JUSTCIV 150, της 9ης Δεκεμβρίου 1999.

27 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι η πολωνική *actio pauliana* διαφέρει από τη γαλλική, η οποία εξετάστηκε στο πλαίσιο των υποθέσεων που προπαρατέθηκαν στο παρόν τμήμα των παρουσών προτάσεων (υποσημειώσεις 32 και 35). Πράγματι, όπως τονίστηκε ήδη στα σημεία 36 έως 41 των παρουσών προτάσεων, κάθε παραλλαγή της *actio pauliana* είναι πιθανό να διαφέρει από τις υπόλοιπες όσον αφορά τις συγκεκριμένες διαδικαστικές και ουσιαστικές απαιτήσεις. Αληθεύει πάντως εξίσου ότι τα δύο συστήματα είναι αρκετά παρεμφερή ως προς τα γενικά χαρακτηριστικά τους, όπως αυτά εκτέθηκαν ειδικότερα στο σημείο 35 των παρουσών προτάσεων.

28 Άρθρο 16, παράγραφος 1, της Συμβάσεως των Βρυξελλών (νυν άρθρο 24, παράγραφος 1, του κανονισμού 1215/2012).

29 Άρθρο 16, παράγραφος 5, της Συμβάσεως των Βρυξελλών (νυν άρθρο 24, παράγραφος 5, του κανονισμού 1215/2012).

30 Άρθρο 24 της Συμβάσεως των Βρυξελλών (νυν άρθρο 35 του κανονισμού 1215/2012).

31 Άρθρο 5, παράγραφος 3, της Συμβάσεως των Βρυξελλών (νυν άρθρο 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 1215/2012).

32 Απόφαση της 10ης Ιανουαρίου 1990, Reichert και Kockler (C-115/88, EU:C:1990:3).

της περιουσίας του δευτέρου. Εφόσον η αγωγή αυτή ευδοκιμήσει, έχει ως συνέπεια να μην ισχύει, αποκλειστικά έναντι του δανειστή, εκποιητική δικαιοπραξία συναφθείσα από τον οφειλέτη προς καταδολίευση των δικαιωμάτων του». Επιπλέον, «η εξέτασή της δεν απαιτεί την εκτίμηση πραγματικών περιστατικών ούτε την εφαρμογή των κανόνων και συναλλακτικών ηθών του τόπου της τοποθεσίας του ακινήτου που μπορούν να δικαιολογήσουν τη διεθνή δικαιοδοσία του δικαστηρίου του κράτους της τοποθεσίας του ακινήτου»³³. Το Δικαστήριο συμπέρανε ότι δεν ασκεί επιρροή συναφώς το γεγονός ότι οι εθνικοί κανόνες που διέπουν την απαίτηση δημοσιότητας που ισχύει για τα δικαιώματα επί ακινήτων μπορεί να καθιστούν επιβεβλημένη την ανάληψη ενεργειών στο κράτος της τοποθεσίας του ακινήτου³⁴.

51. Σύντομα μετά την έκδοση της ανωτέρω αποφάσεως, το Δικαστήριο επισήμανε συμπληρωματικώς, με την απόφαση Reichert II³⁵, ότι η ίδια *actio pauliana* δεν ήταν ούτε ασφαλιστικό μέτρο ούτε αγωγή που εισήγαγε δίκη που είχε ως αντικείμενο την αναγκαστική εκτέλεση αποφάσεως. Επίσης δεν επρόκειτο για ενοχή εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας.

52. Το Δικαστήριο διευκρίνισε, πρώτον, ότι η επίμαχη αγωγή δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι ισοδυναμεί με ασφαλιστικό μέτρο και, δεύτερον, ότι «[μ]ολονότι η εν λόγω αγωγή προστατεύει [...] τα συμφέροντα του δανειστή ενόψει [...] [μετ]έπειτα αναγκαστικής εκτελέσεως προς εκπλήρωση της ενοχής, δεν αποβλέπει στην επίλυση αμφισβητήσεως σχετικής με τη “χρήση βίας, τη λήψη συντηρητικών μέτρων ή την αποστέρηση κινητών και ακινήτων προκειμένου να εξασφαλιστεί η εφαρμογή των αποφάσεων, των πράξεων”»³⁶. Τρίτον, το Δικαστήριο επισήμανε περαιτέρω ότι η βάση διεθνούς δικαιοδοσίας επί αδικοπραξιών δεν μπορεί να εφαρμοστεί, επειδή αντικείμενο της *actio pauliana* «δεν είναι να υποχρεωθεί ο οφειλέτης να αποκαταστήσει τη ζημία που προκάλεσε στον δανειστή του με την καταδολιευτική πράξη του, αλλά να εξαφανιστούν έναντι του δανειστή τα αποτελέσματα της εκποιητικής δικαιοπραξίας που συνήψε ο οφειλέτης του. Στρέφεται όχι μόνον κατά του οφειλέτη, αλλά και κατά του δικαιοδόχου, τρίτου σε σχέση με την ενοχή που συνδέει τον δανειστή προς τον οφειλέτη του, ακόμη και όταν ο τρίτος δεν διέπραξε κανένα πταίσμα, αν η δικαιοπραξία συνήφθη εκ χαριστικής αιτίας»³⁷.

53. Με τις δύο προπαρατεθείσες αποφάσεις, το Δικαστήριο εξέτασε τη δυνατότητα εφαρμογής όλων των πιθανών βάσεων ειδικής ή αποκλειστικής διεθνούς δικαιοδοσίας που μπορούσαν να προβλεφθούν σε συνάρτηση με την *actio pauliana*, εξαιρουμένης εκείνης επί των διαφορών εκ συμβάσεως. Η δυνατότητα εφαρμογής της εν λόγω βάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας, την οποία θα εξετάσω στο επόμενο τμήμα, βρίσκεται στον επίκεντρο της υπό κρίση υποθέσεως.

2. Η υπό κρίση υπόθεση: πρόκειται για «διαφορά εκ συμβάσεως»;

54. Κατά πάγια νομολογία, «η έννοια των “διαφορών εκ συμβάσεως” πρέπει να ερμηνεύεται αυτοτελώς προκειμένου να διασφαλίζεται η ομοιόμορφη εφαρμογή της έννοιας αυτής εντός όλων των κρατών μελών»³⁸. Με την απόφαση Handte, στην οποία παραπέμπει το αιτούν δικαστήριο, καθώς και με τη συναφή νομολογία του, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι η δυνατότητα εφαρμογής της εν λόγω βάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας προϋποθέτει ότι υφίσταται μια «ελευθέρως αναληφθείσα από έναν

33 Απόφαση της 10ης Ιανουαρίου 1990, Reichert και Kockler (C-115/88, EU:C:1990:3, σκέψεις 11 και 12).

34 Απόφαση της 10ης Ιανουαρίου 1990, Reichert και Kockler (C-115/88, EU:C:1990:3, σκέψη 13).

35 Απόφαση της 26ης Μαρτίου 1992, Reichert και Kockler (C-261/90, EU:C:1992:149).

36 Απόφαση της 26ης Μαρτίου 1992, Reichert και Kockler (C-261/90, EU:C:1992:149, σκέψη 35, καθώς και σκέψεις 27 και 28).

37 Απόφαση της 26ης Μαρτίου 1992, Reichert και Kockler (C-261/90, EU:C:1992:149, σκέψη 19).

38 Προσφάτως, επί παραδείγματι, απόφαση της 7ης Μαρτίου 2018, flightright κ.λπ. (C-274/16, C-447/16 και C-448/16, EU:C:2018:160, σκέψη 58).

συμβαλλόμενο δέσμευση έναντι ενός άλλου συμβαλλομένου»³⁹, στην οποία στηρίζεται η ασκηθείσα αγωγή, καίτοι δεν απαιτείται η σύναψη συμβάσεως⁴⁰. Με άλλα λόγια, η δυνατότητα επικλήσεως της εν λόγω βάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας στηρίζεται στην *αιτία της αγωγής*⁴¹ και όχι στην ταυτότητα των διαδίκων⁴². Πάντως, η διαπίστωση της υπάρξεως δεσμεύσεως περί εκπληρώσεως παροχής είναι αναγκαία, «δεδομένου ότι η δικαιοδοσία [...] του εθνικού δικαστηρίου προσδιορίζεται με γνώμονα τον τόπο όπου εκπληρώθηκε ή πρέπει να εκπληρωθεί η αποτελούσα τη βάση της αξιώσεως παροχή»⁴³.

55. Κατά μία άποψη, το Δικαστήριο απέκλεισε ήδη *σιωπηρώς*, με την απόφαση Reichert, τη δυνατότητα εφαρμογής της βάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας επί διαφορών εκ συμβάσεως στην περίπτωση της γαλλικής *actio pauliana*. Στο πνεύμα αυτό, ο γενικός εισαγγελέας C. Gulmann επισήμανε, στην υπόθεση Reichert II, ότι «δεν είναι πιθανόν ούτε ορθό ούτε χρήσιμο να θεωρηθεί ότι η αγωγή αυτή έχει συμβατικό χαρακτήρα. Αυτό δε, έστω και αν η αξίωση του δανειστή έναντι του οφειλέτη μπορεί να έχει ως βάση σύμβαση, [...] ακόμη και αν η προσβαλλόμενη δικαιοπραξία συνίσταται σε μεταβίβαση περιουσιακού στοιχείου»⁴⁴. Παρόμοια άποψη εξέθεσε ο γενικός εισαγγελέας D. Ruiz-Jarabo Colomer στην υπόθεση Deko Marty Belgium, επισημαίνοντας ότι «[κ]αίτοι δεν αναφέρεται ρητώς, από την απόφαση [Reichert I] προκύπτει ότι αρμόδια είναι τα δικαστήρια του κράτους στο οποίο έχει την κατοικία του ο εναγόμενος»⁴⁵. Στη νομική θεωρία έχει εκφραστεί, σε ορισμένες πηγές, παρόμοια άποψη⁴⁶.

56. Ωστόσο, γεγονός παραμένει ότι το Δικαστήριο ουδέποτε απέκλεισε ρητώς τη βάση διεθνούς δικαιοδοσίας επί διαφορών εκ συμβάσεως. Ο πρακτικός λόγος γι' αυτό είναι ότι το ζήτημα αυτό δεν τέθηκε από το αιτούν δικαστήριο στο συγκεκριμένο πλαίσιο των δύο αποφάσεων Reichert. Αντιθέτως, ερώτημα σχετικά με την εν λόγω βάση διεθνούς δικαιοδοσίας έχει υποβληθεί ρητώς στην υπό κρίση υπόθεση.

57. Είναι βεβαίως αληθές ότι, στις περισσότερες περιπτώσεις, η προβαλλόμενη καταδολιευτική πράξη (μεταξύ του οφειλέτη και του εκδοχέα) είναι πιθανόν να είναι συμβατικής φύσεως. Συχνά, το υποκείμενο δικαίωμα το οποίο ο δανειστής επιδιώκει να προστατεύσει με την *actio pauliana* θα είναι επίσης συμβατικό.

58. Παρόμοια περίπτωση είναι δυνατόν να θεωρηθεί ότι συντρέχει στην υπό κρίση υπόθεση, καίτοι δεν είναι απολύτως σαφές αν η ενάγουσα εξόφλησε τα χρέη της COLISEUM λόγω των συμβατικών υποχρεώσεων της ενάγουσας, λόγω των υποχρεώσεών της εκ του νόμου (ήτοι λόγω της προβλεπόμενης στον νόμο εις ολόκληρον ευθύνης) ή λόγω ενός συνδυασμού και των δύο.

39 Απόφαση της 17ης Ιουνίου 1992, Handte & Co (C-26/91, EU:C:1992:268, σκέψη 15). Όπως αναφέρεται στη σκέψη 17 της αποφάσεως αυτής, η υπόθεση εκείνη αφορούσε διαδοχικές διεθνείς συμβάσεις εμπορευμάτων, στο πλαίσιο των οποίων οι συμβατικές υποχρεώσεις των μερών «μπορούν να ποικίλλουν από σύμβαση σε σύμβαση, οπότε τα εκ της συμβάσεως δικαιώματα που ο μεταγοραστής μπορεί να επικαλεστεί έναντι του αμέσου πωλητή του δεν είναι κατ' ανάγκη τα ίδια με αυτά που ο πρώτος αγοραστής είχε έναντι του κατασκευαστή στο πλαίσιο της σχέσεώς τους». Βλ. επίσης αποφάσεις της 17ης Σεπτεμβρίου 2002, Tacconi (C-334/00, EU:C:2002:499, σκέψη 22), και της 21ης Ιανουαρίου 2016, ERGO Insurance και Gjensidige Baltic (C-359/14 και C-475/14, EU:C:2016:40, σκέψη 44).

40 Απόφαση της 7ης Μαρτίου 2018, flightright κ.λπ. (C-274/16, C-447/16 και C-448/16, EU:C:2018:160, σκέψεις 58 έως 60 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

41 Απόφαση της 7ης Μαρτίου 2018, flightright κ.λπ. (C-274/16, C-447/16 και C-448/16, EU:C:2018:160, σκέψη 61 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Για μια διαφορετική προσέγγιση, βλ. επίσης αποφάσεις της 13ης Μαρτίου 2014, Brogsitter (C-548/12, EU:C:2014:148, σκέψεις 24 και 25) και της 14ης Ιουλίου 2016, Granarolo (C-196/15, EU:C:2016:559, σκέψη 21).

42 Σε αντίθεση με τη διεθνή δικαιοδοσία επί καταναλωτικών συμβάσεων κατ' άρθρον 18, παράγραφος 1, του κανονισμού 1215/2012, που εφαρμόζεται μόνο για τα συμβαλλόμενα μέρη - απόφαση της 25ης Ιανουαρίου 2018, Schrems (C-498/16, EU:C:2018:37, σκέψεις 43 έως 45).

43 Απόφαση της 17ης Σεπτεμβρίου 2002, Tacconi (C-334/00, EU:C:2002:499, σκέψη 22).

44 Προτάσεις του γενικού εισαγγελέα C. Gulmann στην υπόθεση Reichert II (C-261/90, EU:C:1992:78, σ. I-2164).

45 Προτάσεις του γενικού εισαγγελέα D. Ruiz-Jarabo Colomer στην υπόθεση Deko Marty Belgium (C-339/07, EU:C:2008:575, σημείο 32).

46 Ancel, B., «De la loi applicable à une donation ataquée par la voie de l'action paulienne», *Revue critique de droit international privé*, 1992, σ. 714, σημείο 12. Την ίδια άποψη υποστηρίζει ο Forner Delaygua, J., «The Actio Pauliana under the ECJ – a critical look on Reichert II», *Gemeinsame Prinzipien des Europäischen Privatrechts*, 2003, σ. 291 έως 301.

59. Ωστόσο, ακόμη και αν υποθεθεί ότι αμφότερες οι σχέσεις που είναι κρίσιμες στην υπό εξέταση υπόθεση (ενάγουσας–COLISEUM, COLISEUM–εναγομένης) είναι συμβατικής φύσεως, αποτελεί το εν λόγω συμβατικό θεμέλιο επαρκή λόγο για να συναχθεί το συμπέρασμα ότι η επίμαχη *actio pauliana* εμπίπτει στη βάση διεθνούς δικαιοδοσίας επί «διαφορών εκ συμβάσεως»;

60. Η εναγομένη, η Πολωνική Κυβέρνηση και η Κυβέρνηση της Ελβετικής Συνομοσπονδίας, καθώς και η Επιτροπή, υποστηρίζουν ότι η επίμαχη *actio pauliana* της κύριας δίκης δεν εμπίπτει στο άρθρο 7, σημείο 1, στοιχείο α', του κανονισμού 1215/2012.

61. Συμφωνώ με το συμπέρασμα που προτείνουν οι εν λόγω παρεμβαίνουσες, καίτοι για διαφορετικούς λόγους.

62. Εάν υποθεθεί ότι είναι δυνατή η εφαρμογή της βάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας επί διαφορών εκ συμβάσεως, το ζήτημα που εγείρεται αμέσως είναι ποια από τις δύο δυνητικώς κρίσιμες συμβάσεις πρέπει να θεωρηθεί ότι ασκεί επιρροή εν προκειμένω. Με ποια από τις δύο συμβάσεις μπορεί να συνδέεται, στην πραγματικότητα, η *actio pauliana*;

63. Τρεις εναλλακτικές επιλογές προβάλλουν ως θεωρητικά δυνατές.

64. Πρώτον, η *actio pauliana* μπορεί να θεωρηθεί ότι συνδέεται με τη σύμβαση που συνήφθη χρονικά πρώτη, μεταξύ της ενάγουσας (ως δανείστριας) και της COLISEUM (ως οφειλέτριας). Η λογική της συναρτήσεως της *actio pauliana* με τη σύμβαση αυτή θα είναι ότι πρέπει να διασφαλιστούν συγκεκριμένα δικαιώματα και υποχρεώσεις που απορρέουν από την πρώτη αυτή σύμβαση, ήτοι να ανακτηθεί το ποσό που αντιστοιχεί στην οφειλή της COLISEUM. Επομένως, η διεθνής δικαιοδοσία επί της δευτερεύουσας αγωγής (*actio pauliana*) θα είναι παρεπόμενη της διεθνούς δικαιοδοσίας επί της πρώτης συμβάσεως⁴⁷.

65. Ανεξαρτήτως του ζητήματος αν η προσέγγιση αυτή είναι εν τέλει δυνατή υπό το πρίσμα του αντίστοιχου εθνικού δικαίου όσο και του ζητήματος ποια ήταν στην πραγματικότητα η επακριβής έννομη σχέση μεταξύ της ενάγουσας και της COLISEUM σε εθνικό επίπεδο⁴⁸, παραμένει γεγονός ότι ο σύνδεσμος αυτός είναι απλά υπερβολικά ισχνός και αμυδρός. Η μεταβίβαση ακινήτων προς κάποιον τρίτο έχει, στην πραγματικότητα, ελάχιστη σχέση με την πρώτη –ή αρχική– σύμβαση. Ο ορισμός των «διαφορών εκ συμβάσεως» κατά τόσο υπέρμετρα ευρύ τρόπο αντιβαίνει στη λογική των ειδικών βάσεων διεθνούς δικαιοδοσίας. Σημαίνει επίσης απλά ότι κάθε μεταγενέστερη δικαιοπραξία οποιουδήποτε συμβαλλόμενου μέρους της αρχικής συμβάσεως θα μπορεί να λογίζεται πάντοτε ότι γεννά «διαφορά εκ συμβάσεως», επειδή η μείωση της περιουσίας του εν λόγω συμβαλλόμενου μέρους θα αποτελεί, με τη λογική αυτή, πάντοτε ζήτημα που συναρτάται με την αρχική σύμβαση.

66. Δεύτερον, η συσχέτιση της *actio pauliana* με τη σύμβαση που συνήφθη μεταγενέστερα, μεταξύ της COLISEUM και της εναγομένης, προς βλάβη –όπως υποστηρίζεται– της ενάγουσας, μπορεί να προβάλλει καταλληλότερη. Μέχρι ενός ορισμένου βαθμού, είναι λογικότερη: ο σκοπός της *actio pauliana* συνίσταται στο να καταστήσει ανίσχυρο ένα στοιχείο της δεύτερης αυτής συμβάσεως, ήτοι τη διάθεση των περιουσιακών στοιχείων που αποτελούσαν αντικείμενο της μεταγενέστερης συμβάσεως.

67. Ωστόσο, η δεύτερη αυτή προσέγγιση είναι επίσης προβληματική. Αυτό που επιδιώκει εν τέλει η ενάγουσα δεν είναι να καταστήσει τη μεταγενέστερη σύμβαση ανίσχυρη ή ακόμη και να την ακυρώσει, αλλά να προστατεύσει τα δικαιώματά της. Δεν ασκεί κατ' αρχήν επιρροή το αν τα δικαιώματα αυτά θα διασφαλιστούν μέσω της πώλησεως των περιουσιακών στοιχείων τα οποία αφορούσε η μεταγενέστερη σύμβαση ή με κάποιον άλλον τρόπο, όπως αν συμφωνήσει η εκδοχέας να ικανοποιήσει την απαίτηση της ενάγουσας ή αν «[ης] γνωστοποιήσει περιουσιακά στοιχεία του

⁴⁷ Υιοθετώντας, επομένως, τρόπον τινά τη λογική που προτάθηκε, όσον αφορά το εφαρμοστέο δίκαιο, με το σχέδιο άρθρου 10 του κανονισμού Ρώμη II (υποσημείωση 26 των παρούσων προτάσεων).

⁴⁸ Σημείο 58 των παρούσων προτάσεων.

οφειλέτη [όπως της COLISEUM] που επαρκούν για την ικανοποίησή τ[ης]»⁴⁹. Με άλλα λόγια, η εν λόγω *actio pauliana* δεν συναρτάται ούτε με κάποια ειδική και συγκεκριμένη υποχρέωση που απορρέει από την τελευταία αυτή σύμβαση. Το μόνο στοιχείο που φαίνεται να έχουν κοινό οι δύο δικαιοπραξίες είναι ότι καθορίζεται συγκεκριμένο χρηματικό ποσό.

68. Εν πάση περιπτώσει, πρέπει να συμπληρωθεί και να τονιστεί ότι αμφότερες οι προεκτεθείσες προσεγγίσεις δεν πληρούν την απαίτηση ότι πρέπει να υφίσταται «ελευθέρως αναληφθείσα από ένα συμβαλλόμενο δέσμευση έναντι ενός άλλου συμβαλλομένου»⁵⁰, ήτοι από την εναγομένη έναντι της ενάγουσας. Καίτοι η νομολογία του Δικαστηρίου δεν απαιτεί την ταύτιση μεταξύ των διαδίκων και των συμβαλλομένων μερών της οικείας συμβάσεως, φαίνεται ότι δύσκολα μπορεί να γίνει δεκτό ότι από την άσκηση της *actio pauliana* και μόνο γεννάται σχέση ουσιαστικού δικαίου μεταξύ της ενάγουσας και της εναγομένης, η οποία απορρέει, επί παραδείγματι, από ορισμένου είδους αναγωγή που ερείδεται σε πράξη της COLISEUM (ως αρχικής οφειλέτριας της ενάγουσας).⁵¹

69. Τρίτον, μπορεί ενδεχομένως να υποστηριχθεί επίσης, αντίστοιχα με όσα εξέθεσε η γενική εισαγγελέας E. Sharpston στην υπόθεση *Ergo Insurance*⁵² στο πλαίσιο μιας αγωγής εξ αναγωγής που ασκήθηκε από ασφαλιστή κατά άλλου ασφαλιστή (οι οποίοι δεν συνδέονταν μεταξύ τους συμβατικώς, αλλά καθένας τους είχε σύμβαση με τον υπεύθυνο για το ατύχημα), ότι αυτό που έχει σημασία είναι η ύπαρξη συμβατικών υποχρεώσεων επί των οποίων θεμελιώνεται η σχετική αξίωση και χωρίς τις οποίες ο ενάγων δεν θα είχε νομική βάση να στηρίξει την αγωγή του. Ως εκ τούτου, δεν θα είναι αναγκαίο να επιλεγεί μία από τις δύο συμβάσεις. Υπό την εκδοχή αυτή, δεδομένου ότι η *actio pauliana* ασκείται, εν πάση περιπτώσει, «στο περιθώριο» συμβάσεως, συντρέχει διαφορά εκ συμβάσεως, χωρίς να είναι αναγκαίο να προσδιοριστεί συγκεκριμένα ποια είναι η σύμβαση αυτή.

70. Καίτοι η εν λόγω προσέγγιση μπορεί να συνιστά πρακτική λύση στο συγκεκριμένο πλαίσιο του τομέα των ασφαλίσεων, όπου πράγματι όλοι οι φορείς συνδέονται εν τέλει μεταξύ τους μέσω ενός πλέγματος συμβάσεων, στην υπό κρίση υπόθεση δύσκολα μπορεί να γίνει δεκτό το συμπέρασμα ότι η διαφορά είναι «συμβατικής» φύσεως, ανεξαρτήτως του σε ποια σύμβαση μπορεί να στηριχθεί το συμπέρασμα αυτό. Τούτο δε όχι μόνον επειδή η εν λόγω απάντηση θα πρέπει να στηριχθεί σε διάφορες μάλλον αμφιλεγόμενες παραδοχές, αλλά και για καθαρά πρακτικούς λόγους: για την εφαρμογή του άρθρου 7, σημείο 1, στοιχείο α', του κανονισμού 1215/2012 είναι αναγκαίος ο προσδιορισμός του κρίσιμου τόπου εκπλήρωσης. Οι δυο συμβάσεις που αποτελούν αντικείμενο της κύριας δίκης έχουν διαφορετικό αντικείμενο και, ως εκ τούτου, αυτοτελώς καθοριζόμενους τόπους εκπλήρωσης.

71. Συνοψίζοντας, στη συγκεκριμένη υπό κρίση υπόθεση, φαίνεται ότι το συμπέρασμα ότι εφαρμόζεται η βάση διεθνούς δικαιοδοσίας επί διαφορών εκ συμβάσεως δεν είναι δυνατό να στηριχθεί στην όποια σύμβαση μπορεί να έχει συναφθεί μεταξύ της ενάγουσας και της COLISEUM, και μεταξύ της COLISEUM και της εναγομένης.

72. Για τους ανωτέρω λόγους, το πρώτο μου ενδιάμεσο συμπέρασμα είναι, επομένως, ότι το άρθρο 7, σημείο 1, στοιχείο α', του κανονισμού 1215/2012 έχει την έννοια ότι ο περιλαμβανόμενος στην εν λόγω διάταξη όρος «διαφορές εκ συμβάσεως» δεν καλύπτει αγωγή, όπως αυτή της κύριας δίκης, η οποία ασκείται κατά αγοραστή εγκατεστημένου σε κράτος μέλος με αίτημα να αναγνωριστεί η ακυρότητα συμβάσεως πωλήσεως ακινήτου ευρισκόμενου σε άλλο κράτος μέλος λόγω βλάβης των δανειστών του πωλητή.

⁴⁹ Όπως ορίζεται στο άρθρο 533 του αστικού κώδικα (προπαρατεθέν στο σημείο 15 των παρουσών προτάσεων).

⁵⁰ Υποσημείωση 39 των παρουσών προτάσεων.

⁵¹ Σε αντίθεση, επομένως, επί παραδείγματι, με τις αποφάσεις της 7ης Μαρτίου 2018, *flightright* κ.λπ. (C-274/16, C-274/16, C-447/16 και C-448/16, EU:C:2018:160), ή της 20ής Ιουλίου 2017, *MMA IARD SA* (C-340/16, EU:C:2017:576).

⁵² Προτάσεις της γενικής εισαγγελέα E. Sharpston στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις *ERGO Insurance* και *Gjensidige Baltic* (C-359/14 και C-475/14, EU:C:2015:630, σημεία 57 έως 62).

Γ. Τι αποτελεί actio pauliana για τους σκοπούς της θεμελιώσεως διεθνούς δικαιοδοσίας;

73. Το Δικαστήριο έχει σταδιακά αποκλείσει, με την προπαρατεθείσα νομολογία⁵³, την εφαρμογή διαφόρων βάσεων διεθνούς δικαιοδοσίας επί των αξιώσεων που προβάλλονται με την *actio pauliana*, ήτοι της διεθνούς δικαιοδοσίας επί αδικοπραξιών, επί ασφαλιστικών μέτρων, επί αναγκαστικής εκτελέσεως αποφάσεων, καθώς και της αποκλειστικής διεθνούς δικαιοδοσίας επί εμπραγμάτων δικαιωμάτων επί ακινήτων. Στο προηγούμενο τμήμα των παρουσών προτάσεων πρότεινα να αποκλειστεί, στο πλαίσιο της υπό κρίση υποθέσεως, επίσης η εφαρμογή της βάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας επί διαφορών εκ συμβάσεων.

74. Ο δικαστικός μινιμαλισμός αποτελεί αρετή. Ωστόσο, όπως ισχύει για πολλά άλλα καλά πράγματα, προϋπόθεση για τη διατήρηση της καλής ποιότητάς τους αποτελεί το μέτρο. Κατόπιν ετών «δικαστικής επιφυλακτικότητας» που είχε ως αποτέλεσμα (ευλόγως, πάντως, δεδομένης της συγκεκριμένης διατυπώσεως των εκάστοτε επίμαχων προδικαστικών ερωτημάτων) την παροχή *αρνητικών* απαντήσεων, αποκλείοντας τη μια βάση διεθνούς δικαιοδοσίας μετά την άλλη, και εκτός αν υπάρξει πρόθεση να εξεταστούν στο μέλλον στο ίδιο πνεύμα άλλες βάσεις διεθνούς δικαιοδοσίας (καίτοι ο αριθμός των ευλόγως πιθανών βάσεων διεθνούς δικαιοδοσίας έχει μάλλον συρρικνωθεί κατά πολύ μέχρι σήμερα), ίσως έχει έρθει το πλήρωμα του χρόνου να διατυπωθούν επίσης ορισμένες *θετικές* υποδείξεις, όχι μόνον ως προς το τι δεν είναι η *actio pauliana*, αλλά και ως προς τι θα μπορούσε να είναι, από απόψεως διεθνούς δικαιοδοσίας.

75. Ο εν λόγω τρόπος χειρισμού είναι επίσης σκόπιμος για δύο επιπλέον λόγους. Πρώτον, κατόπιν αναλύσεως της πλειονότητας των ευλόγως πιθανών, διαθέσιμων βάσεων διεθνούς ειδικής (και αποκλειστικής) δικαιοδοσίας, φαίνεται να αναδύεται ήδη σαφώς μια εξήγηση, σε επίπεδο αρχής, του λόγου για τον οποίον, στις περιπτώσεις ασκήσεως μιας *actio pauliana* όπως αυτής της κύριας δίκης, έχει εφαρμογή η γενική βάση διεθνούς δικαιοδοσίας του άρθρου 4, παράγραφος 1, του κανονισμού 1215/2012 (1). Δεύτερον, παρά τις ενδεχόμενες πρακτικές δυσκολίες που μπορεί να προκύψουν σε μεμονωμένες περιπτώσεις από τη συναγωγή του εν λόγω συμπεράσματος, αλλά καθότι φρονώ ότι οι δυσκολίες αυτές δεν μπορούν να μεταβάλουν την παρασχεθείσα απάντηση σε επίπεδο αρχής, η εξέταση των ανωτέρω ζητημάτων μπορεί να λειτουργήσει ενδεχομένως ως ερέθισμα για τη συνεκτίμησή τους από τον νομοθέτη της Ένωσης στο μέλλον (2).

1. Η χαμαιλέοντεια φύση της actio pauliana

76. Εν ολίγοις, ο λόγος, σε επίπεδο αρχής, για τον οποίον η *actio pauliana*, όπως αυτή της κύριας δίκης, δεν μπορεί να υπαχθεί σε κάποια από τις υφιστάμενες κατηγορίες (ειδικής ή αποκλειστικής) διεθνούς δικαιοδοσίας που προβλέπονται στον κανονισμό 1215/2012 είναι η χαμαιλέοντεια φύση της εν λόγω αγωγής. Οι επιμέρους βάσεις ειδικής διεθνούς δικαιοδοσίας, όπως ιδίως αυτές επί συμβάσεων ή επί αδικημάτων/αδικοπραξιών, *συναρτώνται κατ' ουσίαν* (εκ των προτέρων) *με νόμιμους τίτλους*. Αντιθέτως, η *actio pauliana*, όπως αυτή της κύριας δίκης, που όμως προφανώς υφίσταται και σε πολλά άλλα κράτη μέλη, *δεν συναρτάται* (εκ των προτέρων) *με σαφώς καθορισμένο νόμιμο τίτλο*: μπορεί να προσβληθεί κάθε *δικαιοπραξία* που καταρτίζεται προς βλάβη του δανειστή, και όχι μόνον οι συμβάσεις.

77. Είναι πολύ πιθανό η *actio pauliana* να συναρτάται, στην πράξη, με οιονδήποτε τρόπο, με μια σύμβαση. Ωστόσο, τούτο δεν σημαίνει κατ' ανάγκη ότι τέτοιο έρεισμα θα υφίσταται πάντα. Στην πραγματικότητα, υπάρχουν δύο ειδών δυνατότητες διαφοροποίησεως. Πρώτον, το υποκείμενο δικαίωμα του δανειστή μπορεί να είναι διαφορετικής φύσεως: μπορεί να είναι εκ του νόμου ή να πρόκειται για δικαίωμα αποζημιώσεως λόγω προκληθείσας βλάβης ή βάσει υποχρεώσεως εκ του

⁵³ Σημεία 48 έως 53 των παρουσών προτάσεων.

νόμου. Δεύτερον, και ίσως σημαντικότερον, η ίδια η προβαλλόμενη καταδολιευτική πράξη που διενεργήθηκε από τον οφειλέτη και προσβάλλεται από τον δανειστή μπορεί να είναι μη συμβατικής φύσεως. Μπορεί να είναι αδίκημα ή αδικοπραξία. Μπορεί επίσης να είναι μια άλλη μονομερής δικαιοπραξία με σκοπό τη βλάβη των δανειστών.

78. Εξετάζοντας τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά της υπό κρίση υποθέσεως, η *actio pauliana*, όπως περιγράφεται στη διάταξη περί παραπομπής, φαίνεται να έχει ευρύ πεδίο εφαρμογής. Βάσει των άρθρων 527 επ. του πολωνικού αστικού κώδικα, φαίνεται ότι αποτελεί ένδικο βοήθημα το οποίο μπορεί να ασκηθεί κατά *οιασδήποτε δικαιοπραξίας* που καταρτίστηκε από τον οφειλέτη προς βλάβη των δανειστών. Όπως πράγματι τονίστηκε από την Πολωνική Κυβέρνηση κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η εν λόγω γραμματική διατύπωση καταδεικνύει ότι μπορεί να γίνει χρήση της αγωγής αυτής από τους δανειστές, προκειμένου να προστατεύσουν τα δικαιώματά τους, ανεξαρτήτως της συμβατικής ή εξωσυμβατικής φύσεως της προβαλλόμενης καταδολιευτικής πράξεως⁵⁴.

79. Αν δεν κατατεθεί και μέχρι να κατατεθεί, η αγωγή αυτή δεν έχει συγκεκριμένο συμβατικό ή άλλο περιεχόμενο. Για να το θέσω μεταφορικά, η *actio pauliana*, όπως αυτή της κύριας δίκης, φαίνεται ότι μπορεί να προσαρμόζει, σαν χαμαιλέοντας, τη μορφή της ανάλογα με το είδος της δικαιοπραξίας την οποία προορίζεται να προσβάλλει. Πριν από την επαφή του χαμαιλέοντα με το αντίστοιχο επίμαχο περιβάλλον, είναι αδύνατον να προεξοφληθεί εν γένει ποιο χρώμα θα προσλάβει. Ωστόσο, η μοναδική αυτή ικανότητα εμποδίζει την ταξινόμησή της με βάση τον κανονισμό 1215/2012, ο οποίος απαιτεί, προκειμένου να είναι δυνατή η εφαρμογή των ειδικών βάσεων διεθνούς δικαιοδοσίας, να είναι το χρώμα εκ των προτέρων γνωστό και προβλέψιμο.

80. Φαίνεται ότι το πρόβλημα αυτό έχει ήδη ανακύψει στο πλαίσιο της βαθμιαίας διαδικασίας αποκλεισμού που εφαρμόστηκε από το Δικαστήριο κατά το παρελθόν, πράγμα που σημαίνει, εν ολίγοις, ότι το εν λόγω είδος αγωγής δεν μπορεί απλά να ταξινομηθεί αφηρημένα, γενικά και εκ των προτέρων, ώστε να εμπίπτει σε μια αφηρημένη βάση διεθνούς δικαιοδοσίας. Οι ανωτέρω αποκλεισμοί, καίτοι αφορούσαν, όπως είναι φυσιολογικό, συγκεκριμένη εθνική μορφή της *actio pauliana*, ισχύουν επίσης σε πιο γενικό επίπεδο, όσον αφορά την απάντηση σε επίπεδο αρχής.

81. Επιβάλλονται ίσως, στο πλαίσιο αυτό, δύο πρόσθετες επισημάνσεις. Πρώτον, όσον αφορά τη βάση διεθνούς δικαιοδοσίας επί αδικοπραξιών⁵⁵, είναι αληθές ότι η καταδολιευτική φύση της περιουσιακής μεταβιβάσεως θέτει την *actio pauliana* αρκετά πλησίον του πεδίου του δικαίου των αδικοπραξιών. Μπορεί να υποστηριχθεί ότι, ανεξαρτήτως του ζητήματος ποια συγκεκριμένη δικαιοπραξία του οφειλέτη προσβάλλεται, η *actio pauliana* μπορεί πάντα να λογίζεται ως αφορώσα μια περίπτωση αδικοπραξίας, κατ' ουσίαν δε μια περίπτωση απάτης⁵⁶.

82. Εν πάση περιπτώσει, ανεξαρτήτως των λόγων για τους οποίους το Δικαστήριο απέκλεισε ήδη την εν λόγω βάση διεθνούς δικαιοδοσίας στην υπόθεση Reichert II⁵⁷, η ερμηνεία ότι η *actio pauliana* αφορά πάντοτε κάποιου είδους αδίκημα ή αδικοπραξία γεννά ένα διττό πρόβλημα, εννοιολογικό, καθώς και πρακτικό. Σε εννοιολογικό επίπεδο, η ενδεχόμενη δυνατότητα εφαρμογής της εν λόγω βάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας σε μια διασταλτικώς ερμηνευόμενη («χαμαιλέοντεια») *actio pauliana* προκαλεί παρόμοια προβλήματα όπως η εφαρμογή της βάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας επί διαφορών εκ συμβάσεων⁵⁸. Σε πρακτικό επίπεδο, η προσέγγιση ότι η *actio pauliana* αφορά πάντοτε ένα αδίκημα ή μια αδικοπραξία θα έχει ως αποτέλεσμα τη θεμελίωση ενός περαιτέρω τύπου διεθνούς δικαιοδοσίας κατ' άρθρον 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 1215/2012, ενδεχομένως διαφορετικού από εκείνον κατ' άρθρον 7, σημείο 1, και/ή κατ' άρθρον 4, παράγραφος 1.

54 Βλ. σημεία 12 έως 15 των παρούσων προτάσεων.

55 Απόφαση της 26ης Μαρτίου 1992, Reichert και Kockler (C-261/90, EU:C:1992:149).

56 Ανατρέχοντας, επομένως, πράγματι στις ευρισκόμενες στο ρωμαϊκό δίκαιο ρίζες της ποικιλοτρόπως ρυθμιζόμενης *fraus* (σημείο 30 των παρούσων προτάσεων).

57 Απόφαση της 26ης Μαρτίου 1992, Reichert και Kockler (C-261/90, EU:C:1992:149, σκέψη 19).

58 Όπως αναλύθηκε στα σημεία 57 έως 72 των παρούσων προτάσεων.

83. Δεύτερον, με την ίδια απόφαση, το Δικαστήριο απέκλεισε επίσης την εφαρμογή της βάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας επί ασφαλιστικών μέτρων⁵⁹. Ωστόσο, θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι η *actio pauliana* έχει ως αποτέλεσμα τη σύσταση ενός είδους ενεχύρου που επιβαρύνει, μέχρι την ικανοποίηση της απαιτήσεως του δανειστή, το ακίνητο το οποίο αποτέλεσε αντικείμενο της καταδολιευτικής διαθέσεως. Από την σκοπιά αυτή, επιτελεί παρόμοια λειτουργία.

84. Λαμβανομένων υπόψη των ουσιαστικών απαιτήσεων που πρέπει να πληρούνται στην περίπτωση των ασφαλιστικών μέτρων, αποτελεί μάλλον κοινό χαρακτηριστικό ότι τα εθνικά δίκαια εξαρτούν τη λήψη των μέτρων αυτών από την πλήρωση των απαιτήσεων του *fumus boni iuris* (ήτοι της πιθανολογήσεως επαρκούς νόμιμης βάσεως, που αντιστοιχεί εν πολλοίς στην έννοια της «good arguable case» του αγγλοσαξονικού δικαίου) και του *periculum in mora* (ήτοι του κινδύνου βλάβης του δικαιώματος του ενάγοντος λόγω της παρελεύσεως χρόνου)⁶⁰. Παρόμοιες απαιτήσεις έχουν επίσης τεθεί σε επίπεδο Ένωσης⁶¹.

85. Επομένως, δεδομένης της παρεμφερούς λειτουργίας της *actio pauliana* και των ασφαλιστικών μέτρων, μπορεί ίσως να υποστηριχθεί ότι κριτήρια παρόμοια με εκείνα του *fumus boni iuris* και του *periculum in mora* μπορούν επίσης να εφαρμοστούν στο πλαίσιο της *actio pauliana*. Ο σκοπός θα συνίσταται στη μεταβολή της διεθνούς δικαιοδοσίας προς όφελος του ενάγοντος, όποτε υπάρχουν ενδείξεις ότι η αγωγή αυτή μπορεί να είναι βάσιμη και όποτε υπάρχουν στοιχεία που καταδεικνύουν την ύπαρξη προθέσεως διαρθρώσεως της καταδολιευτικής μεταβιβάσεως κατά τέτοιον τρόπο, ώστε να δυσχερανθεί η δικαστική προστασία του ενάγοντος (επιλέγοντας έναν εκδοχέα που κατοικεί σε κράτος μέλος που κατά τα λοιπά δεν συνδέεται με την προϋφιστάμενη έννομη σχέση μεταξύ οφειλέτη και δανειστή).

86. Όσο ελκυστική και αν προβάλλει η εν λόγω προσέγγιση, δεν λαμβάνει υπόψη το γεγονός ότι η *actio pauliana* δεν εισάγει «παρεπόμενη» δίκη η οποία δεν έχει προκριματικό χαρακτήρα ως προς την ουσία της υποθέσεως (κρινομένης αυτής στο πλαίσιο άλλης δίκης)⁶². Μάλλον το αντίθετο συμβαίνει: με την *actio pauliana* επιδιώκεται να εκδοθεί και εκδίδεται (εφόσον η αγωγή ευδοκιμήσει) απόφαση επί της ουσίας της υποθέσεως. Το *de facto* ενέχυρο που συστήνεται ως επακόλουθο της αποφάσεως αυτής αποτελεί ακριβώς την επιδιωκόμενη από τον δανειστή έκβαση επί της ουσίας. Επομένως, πρόκειται κατ' αρχήν (με την επιφύλαξη των αντίστοιχων εθνικών κανόνων) για πλήρη αγωγή επί της ουσίας, στην οποία δεν προσιδιάζει η εφαρμογή των ηπιότερων κριτηρίων *fumus boni iuris* και *periculum in mora* όσον αφορά το βάρος αποδείξεως.

87. Συνοψίζοντας, λόγω της μοναδικής φύσεως της *actio pauliana*, που, ακόμη και υπό το πρίσμα μιας πιο αφηρημένης προσεγγίσεως, δεν εγγυάται την επανεξέταση της δυνατότητας εφαρμογής οποιασδήποτε από τις βάσεις διεθνούς δικαιοδοσίας που έχουν ήδη αποκλειστεί από το Δικαστήριο, συνάγω το δεύτερο ενδιάμεσο συμπέρασμά μου ότι τα δικαστήρια που έχουν διεθνή δικαιοδοσία επί αγωγής όπως αυτή της κύριας δίκης πρέπει να προσδιορίζονται με βάση το άρθρο 4, παράγραφος 1, του κανονισμού 1215/2012.

59 Απόφαση της 26ης Μαρτίου 1992, Reichert και Kockler (C-261/90, EU:C:1992:149, σκέψεις 2 και 35). Ο νυν ισχύων κανόνας για τη διεθνή δικαιοδοσία επί ασφαλιστικών μέτρων περιλαμβάνεται στο άρθρο 35 του κανονισμού 1215/2012.

60 Calvo Caravaca, A. και Carrascosa González, J., *Litigación internacional en la Unión Europea I, Competencia judicial y validez de resoluciones en materia civil y mercantil en la Unión Europea. Comentario al Reglamento Bruselas I Bis*, Cizur Menor (Navarra), Editorial Aranzadi, 2017, σ. 535.

61 Βλ., επί παραδείγματι, αποφάσεις της 9ης Νοεμβρίου 1995, Atlanta Fruchthandelsgesellschaft κ.λπ. (I) (C-465/93, EU:C:1995:369, σκέψη 32) και της 17ης Ιουλίου 1997, Krüger (C-334/95, EU:C:1997:378, σκέψη 44).

62 Τούτο προκύπτει και από δύο βασικές προϋποθέσεις που έχει θέσει το Δικαστήριο για την εφαρμογή της εν λόγω βάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας – βλ., ειδικότερα, απόφαση της 17ης Νοεμβρίου 1998, Van Uden (C-391/95, EU:C:1998:543, σκέψεις 37 και 40).

2. Ενδεχόμενες δυσκολίες κατά την εφαρμογή του γενικού κανόνα

88. Εφαρμοζόμενος στα πραγματικά περιστατικά της κύριας δίκης, ο γενικός κανόνας του άρθρου 4, παράγραφος 1, του κανονισμού 1215/2012 θα έχει εν τέλει ως αποτέλεσμα τη θεμελίωση διεθνούς δικαιοδοσίας των ισπανικών δικαστηρίων επί της αξίωσης της ενάγουσας. Όπως προέκυψε από ενδελεχή εξέταση κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η λύση αυτή μπορεί να προβάλλει μη πρακτική, δεδομένου ότι τόσο η ενάγουσα όσο και η COLISEUM εδρεύουν στην Πολωνία και καθότι λοιπά στοιχεία της υπό κρίση υποθέσεως συνδέονται επίσης με το εν λόγω κράτος μέλος (ο τόπος εκτελέσεως του αναπτυξιακού έργου, η τοποθεσία του επίμαχου ακινήτου, η σύναψη της συμφωνίας πώλησεως του ακινήτου αυτού). «Μόνο» η έδρα της εναγομένης βρίσκεται στην Ισπανία.

89. Επιπλέον, όπως υπέμνησε το αιτούν δικαστήριο, ο δανειστής είναι δυνατόν να υποχρεωθεί να ασκήσει την *actio pauliana*, όχι μόνο κατά του εκδοχέα (όπως εν προκειμένω της εναγομένης), αλλά και κατά των λοιπών προσώπων που τυχόν απέκτησαν τα επίμαχα περιουσιακά στοιχεία. Αν η διεθνής δικαιοδοσία πρέπει να θεμελιώνεται με γνώμονα την κατοικία του εναγομένου, ο δανειστής θα πρέπει να ασκεί περαιτέρω αγωγές στα δικαστήρια (ενδεχομένως) διαφόρων κρατών μελών. Τούτο μπορεί να προκαλέσει δυσανάλογες δαπάνες και η βλάβη του δανειστή θα επιταθεί εξαιτίας των κανόνων που διέπουν τη διεθνή δικαιοδοσία.

90. Θα μπορούσε, επομένως, να υποστηριχθεί ότι ο διαλαμβανόμενος στην αιτιολογική σκέψη 16 του κανονισμού 1215/2012 σκοπός της ορθής απονομής της δικαιοσύνης, ο οποίος, γενικά, δικαιολογεί την εφαρμογή των ειδικών βάσεων διεθνούς δικαιοδοσίας, συνηγορεί υπέρ της μεταθέσεως της διεθνούς δικαιοδοσίας στα δικαστήρια της Πολωνίας, επειδή εκεί θα είναι στενότερος ο σύνδεσμος μεταξύ του εν λόγω κράτους μέλους και της διαφοράς της κύριας δίκης.

91. Η συλλογιστική αυτή δεν είναι πειστική.

92. Πρώτον, η επίκληση του σκοπού που παρατίθεται σε μια αιτιολογική σκέψη στην οποία στηρίζονται οι ειδικές βάσεις διεθνούς δικαιοδοσίας δεν μπορεί αφεαυτής να υπερिशύσει της εφαρμογής του βασικού κανόνα, εφόσον δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις εφαρμογής της ειδικής βάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας.

93. Δεύτερον, η κατοικία του εναγομένου αποτελεί ακριβώς το *βασικό* συνδυαστικό στοιχείο για τους σκοπούς της εφαρμογής του κανονισμού 1215/2012. Επομένως, το γεγονός ότι «μόνον» η έδρα της εναγομένης βρίσκεται στο κράτος μέλος Α, ενώ όλα τα λοιπά στοιχεία συνδέονται με το κράτος μέλος Β, δεν συνεπάγεται θεμελίωση διεθνούς δικαιοδοσίας του κράτους μέλους Β, εφόσον δεν μπορεί να εφαρμοστεί καμιά από τις ειδικές ή αποκλειστικές βάσεις διεθνούς δικαιοδοσίας. Επιπροσθέτως, η (εμμέσως απαξιοτική) ρήση ότι «μόνον» η έδρα της εναγομένης βρίσκεται στην Ισπανία παρορά το γεγονός ότι η γνώση της εναγομένης περί της προβαλλόμενης καταδολιευτικής προθέσεως της COLISEUM συνιστά στοιχείο που θα χρειαστεί να εξακριβωθεί και που μπορεί να συνδέεται, για τους σκοπούς της αποδείξεως, με την Ισπανία.

94. Τρίτον, η θεμελίωση ειδικής διεθνούς δικαιοδοσίας με γνώμονα τα πραγματικά περιστατικά μιας συγκεκριμένης υποθέσεως (πέραν του ότι ενέχει παράβαση των περιλαμβανόμενων στον κανονισμό 1215/2012 κανόνων περί διεθνούς δικαιοδοσίας) ισοδυναμεί, εν τέλει, με το να *τεκμαίρεται* ότι συντρέχει η γνώση του εκδοχέα (όπως της εναγομένης) περί της απάτης. Κρίνοντας επί του ζητήματος της διεθνούς δικαιοδοσίας κατ' αυτόν τον τρόπο, προεξοφλείται όμως εν τέλει η ευδοκίμηση της *actio pauliana* στο σύνολό της. Ωστόσο, το κατά πόσον συντρέχουν η γνώση και οι λοιπές προϋποθέσεις ευδοκίμησης της *actio pauliana* αποτελεί ζήτημα εκτιμήσεως της ουσίας της υποθέσεως.

95. Σε επίπεδο συστηματικής διαρθρώσεως, τούτο θα σημαίνει εν τέλει (χωρίς να προβαίνω σε οποιοδήποτε είδους σχόλιο επί των πραγματικών περιστατικών της υπό κρίση υποθέσεως) ότι θα ισχύει «τεκμήριο απάτης», για τους σκοπούς της θεμελιώσεως διεθνούς δικαιοδοσίας, το οποίο θα καθιστά δυνατή την υπαγωγή της εναγομένης στα δικαστήρια της έδρας της ενάγουσας. Τούτο μπορεί ενδεχομένως να λειτουργεί θετικά στην περίπτωση μιας βασίμως ασκηθείσας *actio pauliana*. Όμως ποια θα είναι η δέουσα αντιμετώπιση στις περιπτώσεις ασκήσεως μη βάσιμων αγωγών; Ποια θα είναι η δέουσα αντιμετώπιση στις περιπτώσεις διεξαγωγής ενδεχομένως κακόβουλων δικών; Με τις ανωτέρω παρατηρήσεις τονίζεται ο διάλληλος χαρακτήρας της προτεινόμενης λύσεως, που συνεπάγεται εν τέλει ότι το δικαστήριο πρώτα θα αποφαινεται επί της ουσίας της υποθέσεως και μετά θα κρίνει σχετικά με τη διεθνή δικαιοδοσία.

96. Τέταρτον, όσο δელεαστικό και αν είναι ενδεχομένως το να αναζητηθούν επιχειρήματα υπέρ της δυνατότητας δικαστικής προστασίας της ενάγουσας, υπό περιστάσεις παρόμοιες με εκείνες της κύριας δίκης, η ανωτέρω προσέγγιση θα προβάλλει τελείως αδικαιολόγητη στις περιπτώσεις που διαφορετικά πραγματικά στοιχεία συναρτώνται με διάφορα κράτη μέλη. Ποια θα είναι η δέουσα αντιμετώπιση στην περίπτωση που μια σσεχική εταιρία ξεκινήσει ένα αναπτυξιακό έργο μαζί με έναν Πολωνό εργολάβο, με αντικείμενο ένα ακίνητο ευρισκόμενο στη Σλοβακία, με την πολωνική εταιρία να προβαίνει σε διάθεση ακινήτων ευρισκόμενων στην Αυστρία μεταβιβάζοντάς τα σε γερμανική εταιρία;

97. Με άλλα λόγια, αυτό που πρέπει να αναζητηθεί είναι μια απάντηση σε επίπεδο αρχής, η οποία θα είναι γενικής εφαρμογής, ανεξαρτήτως των πραγματικών στοιχείων της κάθε επιμέρους υποθέσεως. Αναγνωρίζοντας μεν πλήρως και επιδοκιμάζοντας τη θελκτική ευελιξία των κανόνων, όπως του *forum (non) conveniens*, που παρέχουν τη δυνατότητα παρεκκλίσεως υπό το πρίσμα των πραγματικών περιστατικών της συγκεκριμένης υποθέσεως, γεγονός παραμένει όμως ότι η διάρθρωση και η λογική της Συμβάσεως των Βρυξελλών και του κανονισμού 1215/2012 εδράζονται πράγματι σε διαφορετικές παραδοχές⁶³. Αυτό που είναι ευλόγως αναγκαίο σε έναν ποικιλόμορφο δικαιοκώ χώρο που απαρτίζεται από 28 έννομες τάξεις είναι η ύπαρξη εκ των προτέρων ευλόγως προβλέψιμων –και ως εκ τούτου ενίοτε ίσως κάπως ανελαστικών– κανόνων, αντί μιας εκ των υστέρων εξηγήσεως (ως επί το πλείστον ως προς τον λόγο για τον οποίο ένα δικαστήριο κήρυξε εαυτόν αρμόδιο) η οποία θα εξαρτάται σε σημαντικό βαθμό από ένα ευρύ φάσμα πραγματικών στοιχείων.

98. Εν κατακλείδι, υπό το παρόν καθεστώς του δικαίου της Ένωσης, η *actio pauliana* φαίνεται να αποτελεί ένα από τα σπάνια παραδείγματα περιπτώσεων που είναι δυνατή η εφαρμογή μόνο του γενικού κανόνα και μια εξίσου σπάνια περίπτωση επιβεβαιώσεως της παραδοχής ότι «[...] δεν υφίσταται κάποια προφανής δικαιολόγηση της απόψεως ότι υπάρχει πάντοτε ή έστω συχνά κάποια εναλλακτική λύση αντί της δικαιοδοσίας των δικαστηρίων της κατοικίας του εναγομένου»⁶⁴.

63 Βλ. στο πλαίσιο αυτό, απόφαση της 1ης Μαρτίου 2005, *Owusu* (C-281/02, EU:C:2005:120, σκέψεις 37 έως 46). Για διεξοδικότερη ανάλυση, βλ. Briggs, A., «Some Points of Friction between English and Brussels Convention Jurisdiction», σε Andenas, M. and Jacobs, F. (επιμ.), *European Community Law in the English Courts*, Clarendon Press, Οξφόρδη, 1998, σ. 278 και 279· Briggs, A., *The Conflict of Laws*, 3η έκδοση, Oxford University Press, Οξφόρδη, 2013, σ. 52 έως 54· Dickinson, A., «Legal Certainty and the Brussels Convention – Too Much of a Good Thing?», σε De Vareilles-Sommières, P. (επιμ.), *Forum Shopping in the European Judicial Area*, Hart Publishing, Οξφόρδη και Πόρτλαντ, 2007, σ. 115 επ.· Fentiman, R., «Foreign Law and the Forum Conveniens», σε Nafziger, J. and Symeonides, S. (επιμ.), *Law and Justice in a Multistate World, Essays in Honor of Arthur T. von Mehren*, Transnational Publishers Inc, Ardsley, Νέα Υόρκη, 2002, σ. 291.

64 Göranson, U., «Actio pauliana outside bankruptcy and the Brussels Convention», σε Sumampouw M. et al. (επιμ.), *Law and Reality: Essays on National and International Procedural Law in Honour of Cornelis Carel Albert Voskuil*, T.M.C Asser Instituut, Χάγη, 1992, σ. 97.

V. Πρόταση

99. Υπό το πρίσμα των ανωτέρω, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στα προδικαστικά ερωτήματα που υπέβαλε το Sąd Okręgowy w Szczecinie (περιφερειακό δικαστήριο του Szczecin, Πολωνία) ως εξής:

Το άρθρο 7, σημείο 1, στοιχείο α', του κανονισμού (ΕΕ) 1215/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2012, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, έχει την έννοια ότι ο περιλαμβανόμενος στην εν λόγω διάταξη όρος «διαφορές εκ συμβάσεως» δεν καλύπτει αγωγή, όπως αυτή της κύριας δίκης, η οποία ασκείται κατά αγοραστή εγκατεστημένου σε κράτος μέλος με αίτημα να αναγνωριστεί η ακυρότητα συμβάσεως πώλησεως ακινήτου ευρισκόμενου σε άλλο κράτος μέλος λόγω βλάβης του δανειστή του πωλητή.

Τα δικαστήρια που έχουν διεθνή δικαιοδοσία επί της εν λόγω αγωγής πρέπει να προσδιορίζονται με βάση το άρθρο 4, παράγραφος 1, του κανονισμού 1215/2012.